

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра економічної та соціальної географії

На правах рукопису

ПОРВА НАТАЛІЯ СЕРГІЇВНА

**ГЕОГРАФІЯ ОСВІТНЬОГО АКТИВІЗМУ
ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ: РОЛЬ ПРИВАТНОЇ
ІНІЦІАТИВИ У ФОРМУВАННІ НОВИХ ОСВІТНІХ
ПРОСТОРІВ РЕГІОНУ**

Спеціальність: 014 «Середня освіта (Географія)»
Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Географія. Економіка)»
Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Науковий керівник:

ПОТАПОВА АЛЛА ГЕННАДІЇВНА,
кандидат географічних наук, доцент

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол №
засідання кафедри економічної та соціальної географії
від _____ 2024 р.
Завідувач кафедри
Доц. Погребськи Т. Г. _____

ЛУЦЬК–2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ОСВІТНІЙ ПРОСТІР, ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ТА СТРУКТУРА.....	7
1.1. Структура освітнього простору.....	7
1.2. Методи дослідження освітнього простору.....	12
Висновки до розділу.....	16
РОЗДІЛ 2. ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ОСВІТНІЙ ПРОСТІР.....	17
2.1. Загальнодержавні фактори.....	17
2.2. Місцеві фактори впливу.....	25
Висновки до розділу.....	29
РОЗДІЛ 3. ГЕОГРАФІЯ ОСВІТНЬОГО АКТИВІЗМУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ: РОЛЬ ПРИВАТНОЇ ІНІЦІАТИВИ НА ФОРМУВАННЯ НОВИХ ОСВІТНІХ ПРОСТОРІВ РЕГІОНУ.....	30
3.1. Освітній активізм Волинської області.....	30
3.2. Приватна ініціатива Волинської області	37
3.3. Прогноз по удосконаленню освітнього простору в закладах освіти Волинської області.....	49
Висновки до розділу.....	59
ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	62

Актуальність дослідження. Сьогоднішньою тенденцією у світі є перехід від індустріальних до науково-інформаційних технологій, що зумовлено необхідністю інформаційної діяльності педагога. На даний час суспільство зацікавлене у здатності активно та самостійно діяти, приймати рішення, адаптуватися до умов життя, які змінюються у шаленому темпі. Освіта займає важливе місце у старті суспільного прогресу та розвитку країни, підготовки до життя майбутнього покоління. Звичайно, що при таких умовах підготовка викладача та педагога зазнає значних змін, адже він передає молодому поколінню теоретичні знання, моральні погляди та набутий практикою досвід. Саме через освітньо-виховний процес, який є безперервним, цілісно-послідовним та регульованим, здобуваються знання. Те, що відбувається в освіті потребує постійного розвитку педагогічних працівників, завдяки післядипломній освіті, підвищенні фахової майстерності, самоосвіті.

Кожен громадянин України має право на безкоштовні та доступні освітньо-виховні послуги, можливість здобути такий фах, який буде затребуваний на ринку праці та сприятиме самоствердженню особистості. У наданні освітніх послуг спостерігаються значні відмінності у кожному регіоні. Тому важливо досліджувати освітній комплекс країни та регіону окремо.

У національній доктрині розвитку освіти пропонується перейти до централізації системи управління освітою. Тут йдеться про оптимізацію державних управлінських структур, перерозподіл функцій між центральними органами влади та органами місцевого самоврядування, зростання автономії навчальних закладів, та участь громадськості в управлінні загальноосвітніми школами.

Мета роботи полягає в дослідженні та аналізі впливу приватних ініціатив на розвиток освітнього середовища Волинської області. Робота спрямована на вивчення того, як приватні освітні проекти, підприємства, фонди та громадські організації формують нові простори для навчання,

розширюють доступ до якісної освіти та впроваджують інноваційні підходи до навчального процесу в регіоні, на огляд стану освітнього активізму у Волинській області, аналізу приватних ініціатив у сфері освіти, дослідженню впровадження інновацій у навчальний процес через приватні ініціативи, оцінку ролі партнерства між державними та приватними структурами розвитку освіти, визначення можливих перспектив та викликів для приватних освітніх проєктів у регіоні.

Для досягнення сформульованої мети магістерської роботи були поставлені наступні **завдання**:

- дослідити поняття освітнього активізму;
- провести аналіз поточної ситуації в освітній сфері регіону, виявити основні проблеми та потреби освітньої системи Волинської області;
- проаналізувати вплив приватного сектору, громадських організацій, бізнесу та окремих ініціатив на розвиток освітніх просторів у Волинській області;
- дослідити та описати конкретні приватні ініціативи, які вплинули на розвиток освітньої інфраструктури, впровадження нових методик навчання чи розширення доступу до освіти в регіоні;
- розглянути новаторські підходи, такі як змішане навчання, використання інформаційних технологій, нові форми освітнього простору;
- проаналізувати взаємодію між приватними ініціативами та державними освітніми установами у Волинській області, виявити переваги і недоліки таких партнерств;
- оцінити можливі перспективи для подальшого розвитку приватних освітніх проєктів у Волинській області, визначити основні виклики та пропонувати шляхи їх подолання.

Об'єктом дослідження є освітні простори Волинської області, які формуються та розвиваються під впливом приватних ініціатив.

Предметом дослідження є вплив приватних ініціатив на розвиток та формування нових освітніх просторів у Волинській області.

Методи дослідження включають: вивчення наукових праць, статей, монографій, а також державних програм і нормативних документів, що стосуються розвитку освіти та освітнього активізму, збір інформації про приватні ініціативи в освітньому просторі Волинської області через опитування, порівняння освітніх просторів, створених завдяки приватним ініціативам, з державними проєктами. Обробка та аналіз статистичних даних щодо кількості приватних освітніх проєктів, їх фінансування, кількості учасників та результатів діяльності.

При дослідженні використані наукові праці: С. Гершунський, Н. Бастун, О. Веряєв, С. Бондирьова, І. Фрумін, Б. Серіков, В. Слободчиков, С. Рудницького, О. Шаблія, Я. Олійника, а також методи: загальнонауковий, системний, теоретичний, емпіричний.

Наукова новизна отриманих результатів представлена у таких моментах:

– в роботі систематично досліджено географію освітніх ініціатив регіону, з особливою увагою на вплив приватного сектору. Виявлено специфічні особливості розвитку освіти в регіоні під впливом приватних проєктів та інвестицій;

– запропоновано підхід, який поєднує елементи географічного аналізу, соціології та педагогіки для дослідження впливу приватного сектору на освітнє середовище;

– дослідження визначило ключові форми освітнього активізму, які проявляються в регіоні, включаючи розвиток альтернативних навчальних програм, освітніх центрів, інноваційних платформ та проєктів, фінансованих приватними організаціями;

– досліджено конкретні приклади успішної реалізації освітніх проєктів приватними ініціативами, що дозволило зрозуміти їхню роль у покращенні доступу до освіти та якості навчального процесу;

– досліджено особливості співпраці між приватними та державними структурами в освітній сфері Волинської області, що дозволяє запропонувати рекомендації для посилення такої співпраці;

– на основі проведеного аналізу запропоновано конкретні шляхи для подальшого розвитку приватних освітніх проєктів та їх інтеграції в освітню систему Волинської області.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання результатів для вдосконалення освітньої системи в регіоні та розвитку приватних ініціатив. Результати дослідження можуть бути застосовані для покращення планування розвитку освітніх просторів у Волинській області, зокрема в контексті залучення приватних інвесторів, бізнесу та громадських організацій до освітнього процесу. Висновки дослідження можуть бути використані для створення нових моделей співпраці між державними освітніми установами та приватним сектором, що сприятиме підвищенню якості освіти та ефективнішому використанню ресурсів. На основі аналізу приватних ініціатив можна створювати нові навчальні програми, альтернативні навчальні простори, освітні платформи та проєкти, які відповідають потребам учнів і вчителів у сучасних умовах.

Апробація результатів дослідження. Окремі положення роботи були представлені на Міжнародних науково-практичних Інтернет-конференціях «Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів» у Волинському національному університеті імені Лесі Українки (Луцьк, 2024 р.).

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, містить список використаних джерел з 44 позицій. Робота нараховує 66 сторінок, містить 1 рисунок.

РОЗДІЛ I

ОСВІТНІЙ ПРОСТІР, ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ТА СТРУКТУРА

1.1. Структура освітнього простору

Освіта – багатофункціональне поняття. З одного боку воно може розглядатися, як духовний та педагогічний процес, а з іншого – як галузь економіки. Формою соціальної єдності людей є соціальний простір суспільства, який створюється завдяки їх спільній діяльності. Проблемами суб'єктів освіти визначаються цілі такої діяльності. Завдання освітнього простору полягає у тому, щоб створити необхідні умови для передачі майбутньому поколінню досвіду, за допомогою відповідної інфраструктури, інформаційного забезпечення та соціальних умов. Протягом багатьох років поняття педагогіка та фізичний простір ішли своїми шляхами та не перетинались. Наприкінці 20-го сторіччя дослідженнями педагогіки та шкільного дизайну виникає розуміння освітнього середовища, в якому педагогічна діяльність є взаємодією з учасниками освітнього процесу, змістом освіти та матеріальними ресурсами [1].

Термін «Освітній простір», у поглядах науковців, відображає певні зміни на умови розвитку особистості, взаємодію особистості та суспільства (учитель, учень, середовище). Його трактують як сферу суспільної діяльності, де відбувається формування та розвиток особистості. Освітній простір, який об'єднує ідею освіти та виховання, створює просторово-часове поле розвитку та функціонування системи освіти як активної та відкритої сфери соціуму. Форма соціальної єдності людини є освітнім простором суспільства, яка утворюється в процесі їх спільної діяльності, а цілі такої діяльності формуються потребами суспільства. Як говорив В. П. Максаковський, якщо формувати географічне мислення, то це буде сприяти розумінню взаємодії між людиною та природою. Формування системи цінностей, долучення соціуму до суспільних та культурних норм – є головним завданням освіти. Серед учених-географів, в роботах яких

висвітлювались питання географії освіти, були праці Рудницького С. Л., Шаблія О. І., Олійника Я. Б., Степаненка А. В., Кубійовича В. М. [9].

Визначення «освітній простір» пояснює Н. Рибаків, говорячи про місце людини у світі, яке дозволяє судити про різні параметри освіти. Такі дослідники, як С. Гершунський, Н. Бастун, О. Веряєв, С. Бондирьова, І. Фрумін, Б. Серіков, В. Слободчиков під цим поняттям, розуміють територію, пов'язану із певною освітньою діяльністю, як єдине ціле, але воно має свої межі.

Отже, освітній простір може бути – світовий, міжнародний, європейський, регіональний, шкільний та шкільного класу тощо.

Для створення такого складного об'єкта, як освітній простір необхідно встановити його структуру. В літературі існують різні підходи до визначення компонентів освітнього простору. І. Колеснікова виокремлює такі характеристики: фізичні, соціокультурні, психологічні, віртуальні, комунікативні. Як показали дослідження, залежно від структури освітнього простору, шляхами його формування бачать: ергодизайн, конструювання, розгортання, проектування та самоорганізацію. Г. Щевельова наголошує на тому, що освітній простір утворюють такі середовища як інформаційне, навчальне, соціальне, внутрішнє. А. Криулїна зазначає, що в освітньому просторі важливий ергодизайн, результатами якого є естетичність та ергономічність, тобто комфортність учасників освітнього процесу та естетичність приміщень. Н. Масюкова ж говорить, що він складається з освітніх процесів – виховання, навчання, соціалізації, підготовки. Н. Щиголева поділяє на такі компоненти як: просторово-семантичний, змістово-методичний та комунікаційно-організаційний.

Шкільний освітній простір охоплює таких фігурантів як вчителі, учні, предметні засоби, сукупність яких створює умови для організації дій суб'єктів. Освітній простір у школі або освітній простір суб'єктів освітнього процесу в межах школи – це складне утворення, яке складається із освітнього простору кожного учня, вчителя, кожного з батьків. Це педагогічна

діяльність, яку утворюють освітні події, в яких відбуваються різні види діяльності кожного учасника освітнього процесу з освоєння освітнього середовища школи, які є необхідні для їхніх освітніх потреб. Освітній простір, оскільки особистості притаманна діяльність, розглядається стосовно неї і завдяки їй освоюється освітнє середовище. Таке розуміння описується на досліджах В. Панова, І. Шендрик [5, с. 24]

З точки зору суспільної географії система освіти являє сукупність навчальних закладів різних ступенів, рівнів, типів і форм власності усіх освітніх підсистем, які надають освітні послуги населенню в межах певного освітнього простору та, взаємодіючи з 11 установами їх обслуговування, утворюють єдину систему освіти, цілісність якої забезпечується ефективною системою управління та взаємозв'язками і відносинами із спорідненими установами, підприємствами й організаціями, які сприяють модернізації навчально-виховного процесу та підвищенню ефективності її функціонування [1].

В українському освітньому комплексі виділено сім компонентів (рис. 1.1).

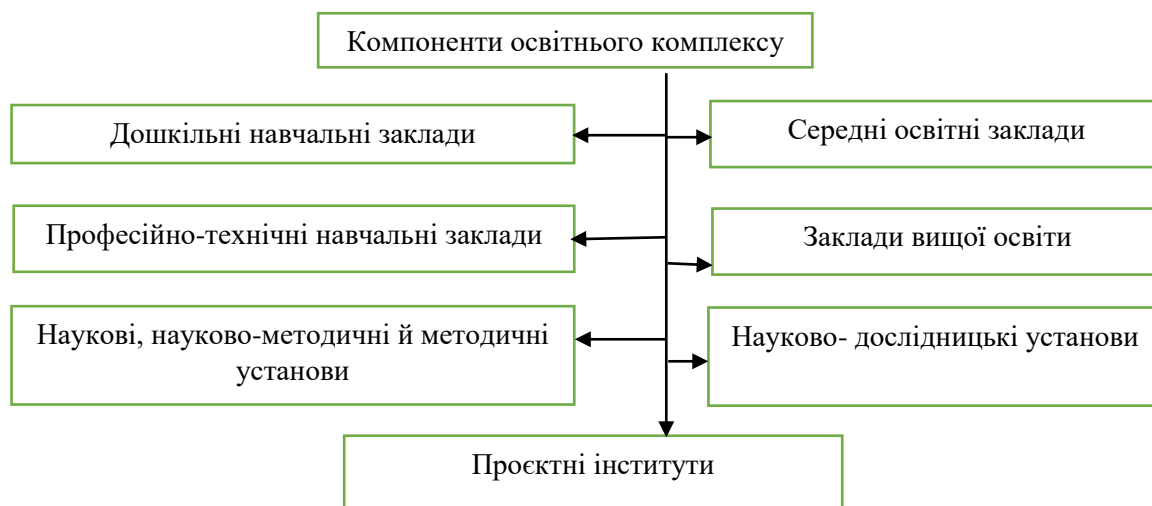

Рис. 1.1. Компоненти освітнього комплексу за Т. Ю. Мельниченко

В Україні система освіти включає в себе: заклади освіти, наукові, науково-методичні і методичні установи, науково-виробничі підприємства,

державні та місцеві органи управління освітою та самоврядування в галузі освіти. Структура української освіти має такий вигляд:

– *дошкільна освіта* (виховання у дошкільних навчальних закладах із взаємодією з сім'єю). Мета таких закладів – забезпечити фізичне та психічне здоров'я дитини, всебічний розвиток, виробити уміння та навички для подальшого навчання. Умови для здобуття дошкільної освіти створюють органи місцевого самоврядування шляхом розвитку та формування мережі закладів освіти, замовлення підготовки працівників, реалізації освітніх програм неформальної освіти для батьків та ін. Те за якими формами, умовами та особливостями буде здобуватися дошкільна освіта визначається спеціальним законом. До дошкільних закладів освіти входять: дитячі ясла, дитячі ясла-садки, дитячі садки);

– *повна загальна середня освіта* зосереджена на всебічному розвитку дитини як особистості, її нахилах, здібностях, талантах, трудовій підготовці, професійному самовизначенню, формуванню загальнолюдської моралі, засвоєнню визначених суспільними, національно-культурними потребами знань про природу, людину, суспільство і виробництво, екологічному вихованню, фізичному вдосконаленню. Повна загальна середня освіта є обов'язковою і здобувається в інституційних або індивідуальних формах, визначених законодавством, як правило, в закладах освіти.

Згідно статті 9 закону України « Про освіту» здобуття загальної середньої освіти забезпечують заклади:

– *початкова школа* як заклад освіти I ступеня (забезпечує здобуття початкової освіти).

– *гімназія* як заклад середньої освіти II ступеня (забезпечує здобуття базової середньої освіти).

– *ліцей* як заклад середньої освіти III ступеня (забезпечує здобуття профільної середньої освіти).

Початкова школа функціонує як окрема юридична особа або як структурний підрозділ гімназії.

Гімназія та ліцей функціонують як окремі юридичні особи. Як виняток, за рішенням засновника ліцей може також забезпечувати здобуття базової середньої освіти.

Заклад загальної середньої освіти, що здійснює освітню діяльність на декількох рівнях загальної середньої освіти, має тип закладу вищого рівня, на якому провадиться освітня діяльність.

Приватні та корпоративні заклади освіти, а також заклади загальної середньої освіти, особливості освітньої діяльності яких визначені міжнародними договорами України, можуть здійснювати освітню діяльність одночасно на всіх рівнях повної загальної середньої освіти [38].

Професійне орієнтується на ринок праці, де діє професійно орієнтований підхід до навчання з урахуванням здібностей та потреб учнів. Такий освітній процес базової середньої освіти може організовуватися за циклами, які визначаються спеціальним законом, поділ на які здійснюється при урахуванні фізичних, психічних та інтелектуальних особливостей розвитку дітей.

Позашкільна освіта (палаци, будинки, центри, станції дитячої, юнацької творчості, студентські та учнівські клуби, дитячо-юнацькі спортивні школи, школи мистецтв, студії, початкові спеціалізовані мистецькі навчальні заклади, бібліотеки, оздоровчі та інші заклади) спрямована на розвиток здібностей, талантів, задоволення інтересів, духовних запитів та потреб у професійному самовизначенні;

Передвища фахова освіта орієнтується на здобутті професії, перепідготовці, підвищенні професійної кваліфікації. В Україні діють три типи закладів фахової передвищої освіти. До них відносяться: фахові коледжі, військові коледжі сержантського складу, фахові коледжі із специфічними умовами навчання.

Вища освіта надається для удосконалення наукових та професійних здібностей та підвищення кваліфікації. До таких закладів відносяться: інститути, консерваторії, академії, університети тощо.

Післядипломна освіта необхідна для здобуття нової кваліфікації, її підвищення та перекваліфікація й перепідготовка кадрів, поглиблення професійних знань, умінь за спеціальністю, професією осіб, які вже мають вищу освіту. Сюди відносяться: ад'юнктура, академії, інститути, центри підвищення кваліфікації, вдосконалення та перепідготовки.

Аспірантура, докторантура необхідна для самоосвіти.

Всі ті, хто сьогодні є причетними до освіти визнають, що багато педагогів працюють в класах, де є діти з різноманітними потребами. Звідси постає питання: як надати їм підтримку та забезпечити належною освітою.

Результати досліджень учених та практиків багатьох країн стверджують, що із соціального, академічного та фінансового погляду корисним є інклюзивний підхід, як в цілому для шкільної системи, так і для дітей, які беруть участь в інклюзивній освіті. Науковці переконані: інклюзивна освіта для дитини з порушеннями розвитку за всіма параметрами має бути такою самою, як освіта, яку отримують діти без порушень. Тут йдеться про те що учні з порушеннями навчаються у звичайному класі, та залучаються до всього що відбувається в ньому. Водночас, для забезпечення таких умов доцільно застосовувати відповідні адаптації чи модифікації в освітньому середовищі [5].

1.2. Методи дослідження освітнього простору

Світовий прорив в економічному та суспільному розвитку висувають все вищі вимоги до соціуму та до системи української освіти. Стан соціально-економічної системи держави зобов'язує до якісної освіти та переходу до нового рівня розвитку випускників закладів вищої освіти, професійна підготовка яких повинна йти в ногу з часом та відповідати їм. У проєктах розвитку української освіти є завдання щодо посилення практичної орієнтації учителів та «інструментальної» загальної середньої освіти, оскільки якість навчально-виховного процесу напряму залежить від теоретичної та практичної підготовки учителя. Передумовою цьому є створення такого

навчального середовища, яке підвищувало б розвиток особистості учителя [5].

Модернізація та розвиток сучасного суспільства, розвиток наук, різні інтеграційні процеси у світі призводять до того, що потрібно постійно вдосконалювати та поглиблювати зміст навчальних програм, що сприятиме повноцінному опановуванню системи знань здобувачами освіти, розвитку психічних процесів, засвоєнню умінь, знань та навичок, які піднімають їх професійні навички. Постає проблема організації освітнього процесу, так щоб навчання було доступне та якісне, щоб мати високу конкурентноспроможність випускника на ринку праці.

На сьогодні в умовах реформування удосконалюється педагогічна система, що спонукає до розгляду підходів до його дослідження у процесі викладання.

Наукові підходи, щодо дослідження описано у працях таких науковців, як: С. Вітвицької, В. Ільїна, Р. Поташнюк, О. Кубович, Л. Паращенко, О. Савченко, О. Онопрієнко, Е. Воронцова, С. Галкіна, Б. Ломова, С. Смолюк. Про підготовку майбутніх професіоналів вищої школи писали О. Антонова, І. Драч, Л. Служинська. У працях сучасних науковців описуються такі підходи до дослідження освітнього простору: *системний, компетентісний, суб'єктний, акмеологічний, ціннісний*.

Щодо *компетентісного* (розглядається розвиток інноваційної особистості зі штучним інтелектом та віртуальною реальністю) підходу, який описує С. Вітвицька, то у ньому орієнтується парадигма педагогіки вищої школи, в якій розглядається перенацілення освітнього процесу на створення сприятливих умов до засвоєння знань, їх застосування у реальних ситуаціях. Якщо брати до уваги думки В. Ільїна, то у межах цього підходу він розглядає взаємозв'язок очікувань вже реалізованої чи майбутньої професійної діяльності з функціональними характеристиками суб'єктів цієї діяльності. О. Кубович та Р. Поташнюк наголошують на дослідженні особистісної компетентності. Л. Паращенко описує компетентісний підхід до дослідження

підготовки професіоналів, як розвиток здатності практично діяти, застосовувати свої знання на практиці та у ситуаціях професійної діяльності. О. Савченко, О. Онопрієнко, С. Галкін описують дослідження організації такого середовища, яке сприяє ключових компетентностей. Згідно нового Закону «Про освіту», метою якого є розбудова Нової української школи, цей підхід в організації набуває великого значення і спрямовується на визначення та формування компетентностей.

Ціннісний (формування у здобувачів освіти загальнолюдських цінностей: морально-етичних: гідність, честь, повага до життя до себе та інших людей, справедливість; соціально-політичних: демократія, свобода, любов до рідної мови та культури, патріотизм, відповідальність, солідарність, охорона та шанобливе ставлення до довкілля). У центрі освіти повинно бути виховання в учнів відповідальності за себе та за добробут нашої країни. Такий підхід для підготовки майбутніх професіоналів зазначений у працях В. Сергієнка, О. Сухомлинської, Н. Сімченко, В. Смаль. Цей підхід ґрунтується на дослідженні, розгляді, засвоєнні, оперуванні тими чи іншими цінностями задля навчання, розвитку та виховання, сформуванні здатності до саморозвитку та самоосвіти суб'єкта, що призводить до посилення мотивації та особистісного сприйняття інформації, наслідком є краще засвоєння вмінь та навичок.

Такий підхід дослідження та організації підготовки магістрів, як *суб'єктний* (міжособистісна взаємодія, що дає великі можливості для росту особистості та її підготовки до існування в європейському соціумі) описано в працях С. Вітвицької. Освіту загалом досліджували О. Антонова, О. Дубасенюк. Вони виділяють такі ланки освіти, як: початкову, середню, базову, середню профільну, академічну, професійну освіти. У вищій школі є обов'язкова орієнтація на здобувачів освіти як на суб'єкта діяльності і в таких умовах до здобувачів освіти ставляться як до рівноправного учасника освітнього процесу, думки та ідеї якого повинні враховуватися та розглядатися під час освітньої діяльності.

Акмеологічний підхід є схожим на суб'єктний (досліджує комплексно усі характеристики суб'єкта в єдності та в усіх взаємозв'язках з метою досягнення вищих рівнів розвитку особистості). Р. Поташнюк та О. Кубович в його межах розглядають людину, як об'єкт професійного зростання з метою досягання кращого професіоналізму. Цей підхід розглядається також у працях О. Антонової. Для вивчення та вирішення наукових та практичних проблем потрібні сукупність прийомів, принципів, методів наукового дослідження. І. Драч звертає увагу на саморозвитку та самовдосконаленні особистості в соціумі та освітньому середовищі. Цей підхід являє собою систему заходів, методів і технологію їх реалізації, що забезпечує розвиток майбутніх фахівців, досягнення фахівцем високого рівня професіоналізму.

Системний підхід – це інноваційний напрям, який досліджує закономірності між вихованням та навчанням, як єдину систему педагогічного процесу, як комплекс заходів, які формують світогляд, системне мислення. Його сутність полягає у пошуку наукових засобів, що дозволяють виразити цілісність досліджуваного об'єкта. Завданням є дослідження зв'язків, які притаманні об'єкту. В педагогічних дослідженнях застосування системного підходу дозволяє досліджувати об'єкт цілісно і забезпечувати стабільну послідовність процесу дослідження. Освітній заклад розглядається як велика система. Цей підхід у роботах К. Дурай-Новакова, Б. Ломова базується на особистості та науці як цілісній системі. Системний підхід, як засіб цілісності навчального процесу, трактується С. Вітвицькою. Т. Коршевнюк наголошує, що зміст освіти – це система взаємопов'язаних та взаємодіючих складників, таких як когнітивного, діяльнісного, й особистісно-ціннісного [6].

Висновки до розділу

Освітній простір особистості є важливою ознакою для її розвитку. В такому разі увага педагогічної науки до виявлення механізмів прогресивного розвитку особистості призводить до актуальності проблеми цілеспрямованого створення освітнього простору в школі. Мета сьогоднішньої освіти – підготувати кваліфікованого професіонала за допомогою інноваційних технологій та останніх досягнень науки і техніки. В результаті досліджень ми бачимо, що наука не акцентована на запам'ятовування інформації, а на вміння знаходити в різних джерелах необхідну інформацію, застосовувати її у життєвих ситуаціях. Розглянуті підходи дослідження проблем освітнього простору сприяють творчій діяльності та модернізацію вищої школи та відповідатимуть вимогам сьогоднішнього суспільства.

Пріоритетними напрямками цілеспрямованого створення освітнього простору в школі є ті, які змінюватимуть організацію навчальної взаємодії учнів з носіями знань (об'єктами освітнього середовища) якісно.

Цілеспрямоване створення освітнього простору в школі постає провідним у розвитку системи освіти та її виведення на новий рівень якості, шляхом поглиблення та розширення форм навчальної взаємодії учнів та об'єктів шкільного освітнього середовища.

РОЗДІЛ II

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

2.1. Загальнодержавні фактори

Державне регулювання освітою являє собою систему економічних, соціальних, правових, політичних та організаційних форм та методів впливу на суб'єктів освітнього процесу, які обирають для себе середовище для реалізації ними цілей та завдань. Вони одночасно відповідають як інтересам держави, так і інтересам суб'єктів освітнього процесу. При цьому держава має звертати свою увагу на попит освіти. Це представляє собою сукупність методів прямого і непрямого впливу держави на розвиток закладів освіти, використовуючи законодавчі, адміністративні та економічні регулювання, для ефективного функціонування системи.

На сьогодні, для сучасної економіки і соціально-економічного розвитку є необхідний високий рівень якості освіти. Ринкові методи господарювання у відповідній мірі можуть оптимізувати розподіл ресурсів між виробниками освітніх послуг і тим самим підвищити ефективність використаних ресурсів, які направлялись суспільством в освіту.

Основними з функцій, які виконує держава задля розвитку системи освіти – розробка та реалізація освіти; регулювання виробництва і споживання послуг закладів системи освіти; забезпечення освітніми послугами через державні навчальні заклади; соціальні гарантії та соціальний захист.

Отже, держава виступає організатором освітнього процесу для виконання завдань, які поставлені перед закладами освіти. У ці завдання входить надати якісну освітню послугу, яка відповідатиме вимогам освітнього стандарту, інструкції, термінів отримання, оцінки результатів освітнього процесу. Країни, в яких добре розвинена ринкова економіка, здійснюють реформи, при яких держава перестає безпосередньо керувати

зкладами світи. Функції, які лежали на органах управління переносяться із сфери виробництва освітніх послуг на сферу захисту інтересів споживачів. Держава сприяє тому, що розвивається конкуренція і ринкові відносини в системі освіти, займається регулюванням питань приватизації державних навчальних закладів [6].

Головна функція сьогodнішньої держави – забезпечити доступ до якісної освіти. Інвестиції в людський капітал – це інвестиції в освіту, що стає дедалі важливішим, оскільки економічне зростання країни дедалі більше залежить від модернізації технологій та навичок, за допомогою яких ми можемо працювати з цими технологіями. Однак, державі важко реалізувати розподіл коштів на середню освіту і при цьому гарантувати високу віддачу від таких інвестицій. Для вирішення цієї проблеми важливо дослідити систему освіти в Україні, яка її вартість для державного бюджету та чи виконує вона свої функції, надає якісну освіту здобувачам освіти країни.

Якщо розглядати методи державного регулювання системи освіти, можна відзначити застосування різних балансерів у вигляді державних стандартів, ліцензування та акредитації оскільки це підвищує якість освітніх послуг. За формою впливу ці методи можна поділити на методи прямого та опосередкованого впливу. До прямих методів відносяться регулювання, яке реалізується за допомогою інструментів органів державної влади. Методи опосередкованого регулювання спираються на правила ринкових структур і впливають на економічні інтереси учасників освітнього процесу.

Головну роль у державному регулюванні освітою відіграє *економічний* чинник, який здійснює великий вплив на прямий і на опосередкований метод функціонування системи освіти. *Адміністративні* методи забезпечують реалізацію економічних методів, створюючи необхідні умови через систему нормативно-правових актів. Завдяки *податковим пільгам* можна отримати додаткове фінансування для освітніх закладів, тим самим створити стійке та надійне джерело надходжень коштів.

В системі освіти основним методом державного регулювання є фінансування даної системи. Фінансування здійснюється в різних формах. Перший, кошторисний (бюджетні послуги), який був популярний аж до кінця минулого століття. Витрати, які здійснюють установи групуються у відповідності до статей економічної класифікації видатків. Позитивними рисами цього фінансування є те, що робота освітніх установ є стабільною, оплата праці гарантована, здобувачі освіти рівні в отриманні доступу до освіти. Але разом з тим, при такому підході в одержувачів не виникає стимулів до економії таких ресурсів, зростають бюджетні витрати. Такий підхід працює в механізмі державного регулювання через нормативи та адміністративний контроль, як наслідок – розвиток закладів освіти уповільнюється. Оскільки кошторисний метод фінансування вважається неефективним, формується нормативне фінансування, яке може реалізовуватися у двох варіантах: фінансувати заклади освіти в розмірі, пропорційному кількості здобувачів освіти (бюджетні витрати стримуватимуться); у вигляді ваучерних систем, при яких обов'язки фінансування передаються на відповідальних осіб (процедура починається з дозволу на витрати або виплати, а закінчується випискою чека). В сучасному світі набуває актуальності така форма фінансування, як фінансування за допомогою освітніх ваучерів [7].

Фінансування шкіл з роками змінювалося. Бюджет освіти на 2024 рік збільшився порівняно із 2023 р. на 22 % – 171,2 млрд. грн., з них загальний фонд МОН становить – 148, 8 млрд. грн. У міністерстві освіти і науки ці кошти були заплановані на витрати для облаштувань укриттів, друк підручників, забезпечення Нової української школи та для створення навчально-практичних центрів сучасної професійної освіти.

Освітня субвенсія, яка зросла у 2024 р до 103,2 млрд. грн., дає змогу підвищити заробітну плату педагогічним працівникам. На облаштування укриттів у закладах, які надають загальну середню освіту було виділено 2,5 млрд. грн. У 2022 р. кошти, які повинні піти на друк підручників були

спрямовані на потреби армії, у 2023 році на це було виділено 754,9 млн. грн., яких не було достатньо для забезпечення потреб, на 2024 рік Верховна Рада України внесла зміни до бюджету та виділила 1,5 млрд. грн. на підручники.

Субвенція НУШ яка включає в себе придбання оснащення, навчальних матеріалів для 5–7 класів та також забезпечать у цьому пілотний восьмий клас. Крім цього це також дасть змогу підвищити кваліфікацію вчителів.

Була виділена також субвенція на шкільні автобуси, яка становила 1 млрд. грн. Планувалося разом із співфінансуванням із місцевих бюджетів закупити 500 шкільних автобусів. Після початку повномасштабного вторгнення кошти на модернізацію харчоблоків у школах виділено вперше, а це 1,5 млрд. грн. [27].

Освіта зазнає впливу з боку економічних, політичних, правових, екологічних, демографічних, культурних, етичних, галузевих факторів. Тому під час розгляду державної політики важливо брати до уваги внутрішньо-зовнішні, об'єктивно-суб'єктивні чинники та характер їх впливу на систему освіти. Беручи до уваги тенденції та перспективи розвитку, потреби суспільства розробляти сучасну освітню політику, яка мала підґрунтя вітчизняного досвіду освітньо-педагогічної діяльності, звертають увагу на досягнення в освітній сфері міжнародного співтовариства.

Враховують соціальний стан суспільства, стабільний стан або напружений, зайнятість населення, соціальну структуру та соціальне розшарування, соціально-етнічні проблеми та їх характер. Неблагоустрій сімей, їх фінансове становище та обмежені можливості, злочинність, безробіття, демографічна, медична ситуація, незахищеність працівників освіти, прояви неадекватної поведінки у молодого покоління – усе це негативно впливає на ситуацію в освіті.

Економічні чинники – економічний стан держави, її фінансове становище, рівень життя суспільства, які впливають на зростання або зменшення освітніх потреб громадян та призводять до рівня фінансування системи освіти.

Політичні чинники – дії держави на світовій арені, курс внутрішньої та зовнішньої політики. Тут бажана спокійна, стійка, конструктивна ситуація в суспільстві.

Правові фактори – це правові норми та законодавчі акти, їх характер, дотримуючись яких функціонує освіта.

Соціально-психологічні та *етнічні* – це менталітет, спосіб життя та стиль різних верств населення.

Екологічні – це стан навколишнього середовища, яке впливає на здоров'я громадян, звідси підвищуються вимоги до оздоровчої спрямованості та профілактичної діяльності закладів освіти. Освіта може поліпшити екологічну ситуацію виховуючи в суб'єктах освіти природоохоронну діяльність, та потяг до здорового способу життя.

Демографічні чинники – стан народжуваності та смертності, склад сімей також мають вплив на освітню ситуацію. Якщо не звертати на них увагу, це може призвести до перевантаженості класів, або навпаки навчальні заклади можуть залишитися без учнів.

Культурні чинники – освітня активність соціуму, його спрямованість.

Галузевий чинник – стан та тенденції зміни освітньої системи в державі та світі, беручи до уваги освітній досвід, кращі його зразки, нові ідеї.

Інституціональні чинники – мережа спеціалізованих соціальних інститутів, установ, організацій що могли б співпрацювати із закладами освіти задля виконання своїх завдань.

Право на освіту прописано у Статті 53 Конституції України. Усі діти, не залежно від місця перебування, мають право на безоплатне здобуття середньої освіти в державних або комунальних закладах.

На жаль, уже третій рік наші здобувачі освіти навчаються поряд з повітряними тривогами. Процес навчання зазнав змін і за формою навчання і за змістом. Ведення бойових дій на території нашої держави призводить до руйнування освітніх установ, що завдає негативних наслідків на освітнє середовище, відповідно призводить до порушення прав на здобуття освіти.

Говорячи про освіту під час війни, зараз як ніколи, країна потребує співпраці між державними органами, організаціями, міжнародними спільнотами для забезпечення захисту дітей, надаючи їм середовища для максимальних освітніх можливостей у таких складних умовах. Не можна забувати про достатні фінансові ресурси, відповідну інфраструктуру та обладнання. На сьогодні навчальний процес в установах здійснюється офлайн, онлайн або у змішаній формі.

Щодо дітей переселенців (76 %), вони відвідують іноземну школу і паралельно продовжують здобувати українську освіту в онлайн формі. В таких умовах працювати досить складно тому, що потрібно встигнути опанувати дві освітні програми. Тому у МОН запропонували для учнів, які знаходяться за кордоном складати річні оцінювання тільки з українознавчих предметів.

Фінансування здобувачів вищої освіти здійснюється: за рахунок видатків державного бюджету у державних та приватних закладах вищої освіти (державне замовлення) та за рахунок видатків місцевих бюджетів у державних та комунальних закладах вищої освіти (регіональне замовлення), за кошти фізичних та/або юридичних осіб, за ваучерами.

Від початку року 6000 українців вже отримали ваучер на навчання за державний кошт та можуть підвищити свій професійний рівень, або здобути нову професію чи спеціальність, для того щоб бути більш конкурентними на ринку праці.

Структурне безробіття – це одна з проблем яка є спровокована війною. На сьогодні на ринку праці є чимало українців які не можуть працевлаштуватися, бо їх навички не відповідають вимогам роботодавців. Тому держава надає можливість отримати ваучер на навчання та отримати більш актуальну на ринку праці спеціальність, або підвищити свій професійний рівень.

Для того щоб збільшити кількість дітей у наших освітніх закладах, що для нашої країни велика радість, потрібно прикласти багато зусиль.

Факти, які вплинули на необхідність змін у системі освіти:

- з поміж 76 країн світу Україна посідала 38 місце (за рейтингами систем середньої освіти станом на 14.05.2015);
- не усі діти мають рівний доступ до освіти. Результати НМТ показують, що діти із сільських шкіл мають набагато нижчі результати, ніж діти із місцевих шкіл;
- освітня система – найменш реформована сфера в країні, яка з 70-х років не зазнавала змін та орієнтується на накопичення знань, коли у світі стають необхідними «м'які» навички;
- українські роботодавці потребують працівників як з когнітивними, так і соціально-економічними навичками;
- 15 % кар'єрного успіху забезпечує рівень професійних навичок, натомість 85 % це «м'які» навички (soft skills).

І так, для виходу нашої освіти на вищий рівень, на початках незалежної України, наша держава активно підтримувала розвиток приватних шкіл. Але у 2000 роках за невідомих причин, такий державний компонент перестав фінансуватися з боку держави, і це стало справою лише самих колективів та батьків. Це призвело до суттєвого скорочення кількості приватних шкіл по всій Україні. Приватні школи тоді творили люди творчі, які хотіли розкрити свій незадіяний у державних школах потенціал, це ж насамперед стало освітнім проривом, який дав можливість впровадити нові технології та форми навчальної діяльності.

На сьогодні, здебільшого, саме приватні школи очолюють прогрес, адже саме через їх ініціативу виноситься на обговорення та проходять експериментальне випробування питання зміни освітнього середовища сучасної школи враховуючи при цьому світові тенденції та українську практику, тут розглядаються можливості для покращення нормативно-правової бази системи освіти в Україні враховуючи європейський досвід.

Однак є і такі винятки: якщо брати до уваги школи Волинської області то ковельський ліцей імені Олени Пчілки комунальної власності, досяг

значних успіхів у 2024 році, та серед усіх шкіл які функціонують в області, в тому числі і приватних, очолив рейтинг найкращих шкіл за результатами національного мультипредметного тесту. Також цей ліцей увійшов до загальноукраїнського рейтингу шкіл, посівши 134 місце серед найкращих навчальних закладів країни.

Освіта як і інші галузі життя суспільства в умовах війни, зазнала суттєвих змін. Попри це освітній процес триває. Освітняни злагоджено працюють над організацією безпечного та якісного навчання, забезпечення прав його учасників, які знаходяться як в Україні так і за кордоном. Звичайно, що в таких умовах освіта потребує нових підходів до навчання.

Станом на 2023/2024 н. р. в Україні функціонувало 12929 закладів загальної середньої освіти:

- у звичайному режимі (очно) працювало – 4475;
- у дистанційному режимі – 3975;
- у змішаному – 4479.

Щодо приватних, то їх функціонувало близько 940 навчальних закладів. Ця кількість продовжує рости, оскільки приватні школи стають все більш популярними серед батьків, які шукають альтернативні варіанти освіти для своїх дітей.

Ще 901 заклад загальної середньої освіти знаходився на тимчасово окупованій території.

Повну загальну середню освіту здобувало 3985866 учнів:

- у звичайному режимі – 1280796 осіб;
- у дистанційному режимі – 1545222 особи;
- у змішаному режимі 1159848 осіб, ще 507195 здобувачів освіти перебувають за кордоном.

Освітній процес забезпечують 387934 педагогічні працівники, 13807 учителів перебуваю за кордоном.

72738 здобувачів освіти з тимчасово окупованих територій отримують освітні послуги в ЗЗСО.

У 2023 рік до освітнього процесу в очній формі навчання були готові 18680 заклади загальної середньої освіти, що становило 66,3 % від загальної кількості таких об'єктів, та дозволяє забезпечити укриття 4572,9 тис. Учасників освітнього процесу (55,3 %). Створено 1003 класів безпеки та 3452 пункти незламності [31].

2.2. Місцеві фактори впливу

Система освіти, яка існувала донедавна в нашій державі, особливо в селах та невеличких містах, погано впливала на якість освіти та на її доступність. Недоліком було керування освітою державними адміністраціями. На сьогодні розподіл фінансування шкіл належить громадам, що допоможе покращити освіту. Проте зараз важко говорити про успішність даної реформи, оскільки громади можуть не впоротися з новою відповідальністю.

Освітня система України працювала за системою Радянського Союзу, за якою не було поділу школи на початковий та вищий рівні, тобто протягом 11 років учень вчиться в одній школі. Така система досягнула свого піку у 1995 році, коли тогочасні школи налічували 7 мільйонів учнів. Після цього система стрімко почала скорочуватися і у 2013 році школи налічували 4 мільйони учнів.

Ситуація у містах та селах із наповненістю класів дуже відрізняється. Школи почали переповнюватись у містах у зв'язку із міграцією населення, протилежна ситуація відбувається у сільській місцевості, де зростає еміграція. На сьогодні не кожен клас сільської школи може нараховувати 5 учнів. Учні міських шкіл мають можливість поглибленого вивчення певного предмету, адже в міських ЗЗСО більше висококваліфікованого персоналу та модернізованої техніки.

Оскільки учнів у селах менше, то ситуація з шкільними комп'ютерами суттєво різниться. Майже 30 % шкіл у селах не мають жодного комп'ютера

та підключення до інтернету, тоді як у містах до всевітньої мережі інтернет підключено практично усі школи.

У роки незалежності нашої країни ситуація із навчанням не покращилася, оскільки методи навчання не оновлювалися, ми не відповідали вимогам сучасного суспільства. В оцінюванні ж ситуація плачевна, особливо у селах та невеличких містечках – учні мали нижчі бали при проходженні НМТ. Ця ситуація виникає тому, що бракує молодих спеціалістів, у тому числі вчителів, немає навчального обладнання, необхідного для практичних та лабораторних робі, проблеми із забезпеченням підручниками. У багатьох випадках учитель сільської школи викладає предмети не за здобутою спеціальністю.

У 2014 році відбулася реформа середньої освіти, але чіткості вона набула лише у 2017 році, з прийняттям нового Закону «Про освіту». Виникає «Нова українська школа», яка має зовсім інакший підхід до навчання, тут впроваджується дитиноцентризм, а також змінюється розподіл повноважень в управлінні. Тепер ресурси направляються з центрального уряду до громад.

На рахунок років навчання, то тепер на меті стоїть збільшити роки навчання в школі з 11 до 12, для того щоб краще підготувати дітей до дорослого життя. Українська система освіти уподібнюється до європейської системи. Структура середньої освіти тепер має такий вигляд: початкова освіта (триватиме 4 роки), базова середня освіта (триває 5 років), профільна середня освіта (триває 3 роки). Останній рівень освіти тепер передбачатиме два напрямки: академічний (для тих дітей, які готуються вступити до університету) і професійний.

У такій системі навчання, увага більше звертається не на заучування матеріалу, а на розвиток особистості, на застосування інформації на практиці. Учні можуть отримати можливість вибирати предмети та рівень їх складності, що є важливим для їх самореалізації. Починаючи з першого класу запроваджено компетентісний підхід, серед обов'язкових компетентностей

інформаційна та екологічна грамотність, уміння навчатись на протязі життя, займатись самоосвітою, брати участь у громадському житті.

Реформу середньої освіти посилює децентралізація, яка розпочалася паралельно і спрямована на покращення управління.

Якщо брати до уваги малу кількість учнів у сільські місцевості, то це питання буде вирішуватись за допомогою оптимізації мережі шкільних закладів. Буде здійснюватися об'єднання шкіл, а для транспортування дітей до найближчих шкіл буде реалізовуватися автобусами. Така система дозволить заощадити кошти та спрямувати їх на модернізацію шкіл, які залишаються діючими.

Також змінюється розподіл повноважень органів управління. Від тепер ради ТГ мають такі ж повноваження, як і районні ради. Таким чином НУШ має напрям зробити систему освіти більш економічною (більш ефективний розподіл коштів), ефективною, правильно спрямованою. Адміністрація ТГ також має право вирішувати, яка кількість шкіл може бути оптимальною на території, створювати власні відділи освіти та методологічні кабінети, вирішувати кількість працюючих працівників в установах та їх повноваження, обов'язки й відповідальність.

Донедавна фінансування шкіл здійснювалося за рахунок податків та частково з центрального бюджету. Тієї суми, яку виділяв уряд, не вистачало на ремонт шкіл, а управління освіти, яке керувало освітнім бюджетом, мало право користуватися бюджетною дотацією не лише на освіту.

Фінансування шкіл і надалі буде покриватись, частково, з центрального бюджету (є райони, а їх більшість, які не можуть навіть на мінімальному рівні самостійно утримувати свої школи). Однак тепер це не дотація, а «освітня субвенція», яка виділяється тільки на освітні потреби. Більше коштів виділяється тим закладам, у яких класи більш заповнені.

Якщо школи будуть недостатньо укомплектовані, може відбутися їх закриття з організацією підвезення дітей до найближчих шкіл. Також громади можуть створювати опорні школи – заклад загальної середньої

освіти, які мають більші повноваження та вищий юридичний фактор ніж звичайні школи. Такі школи повинні нараховувати понад 200 учнів, вони є більш оснащені обладнанням, мають кваліфікованих учителів. В опорних школах навчатимуться учні середньої та старшої школи. Початкові класи продовжують навчатись у ближчих менших школах. Початкові школи отримують статус – філія опорної школи, а керівництво здійснює директор опорної школи.

У зв'язку із сьогоденною ситуацією в Україні варто пам'ятати про обов'язковість фінансування та технічного оснащення шкіл. Навчальний процес навчання у зв'язку з із воєнним станом навчання проходить офлайн, онлайн або змішано. Форму, за якою буде проходити навчання на тій чи іншій території буде вирішувати обласна військова адміністрація з урахуванням безпечної ситуації на місцях.

Результати опитування батьків свідчать про зацікавленість очного навчання дітей. Безумовно, така форма навчання є кращою як для учнів, так і для батьків, проте необхідна наявність захисних споруд, переривання навчання під час повітряних тривог.

На 15 серпня 2023 р. до очної форми навчання готові 19170 об'єктів (вони забезпечені спорудами для цивільного захисту), що становить 67,97 %. Але є такі приміщення, які не придатні для облаштування такими спорудами, оскільки вони не відповідають будівельним нормам, у них відсутні найпростіші укриття (підвали, цокольні приміщення), знаходяться на тимчасово окупованих територіях, або близько до районів ведення бойових дій.

Висновки до розділу

Освітній простір Волинської області різноманітний і включає в себе як державні, так і місцеві фактори впливу на освітній простір. Державний сектор освіти включає загальноосвітні школи, технікуми, ліцеї, заклади вищої освіти різної форми власності, які надають широкий спектр програм з різних галузей знань. Багато із цих закладів мають довгу та здорову історію та створенні умови для надання доступної та якісної освіти для учнів та студентів.

Сучасні технології дозволяють зробити навчання більш змістовним, доступним, цікавим, захопливим для здобувачів освіти. На сьогодні основним технічним оснащенням освітніх закладів є комп'ютери, інтерактивні дошки, проєктори, доступ до інтернету та програмне забезпечення, яке сприяє ефективнішому навчанню. За допомогою цих засобів можна без перешкод створювати інтерактивні уроки, використовувати цифрові матеріали, спілкуватися із здобувачами освіти через електронну пошту або спеціальні платформи для навчання на віддаленій основі.

Приватний сектор освіти також є важливою складовою освітнього простору Волинської області. Приватні школи, коледжі та університети можуть надавати різноманітні освітні програми, додаткові послуги та більший акцент на індивідуальний підхід до навчання. Поза цим, у регіоні також можуть функціонувати спеціалізовані навчальні заклади, такі як: школи мистецтв, спортивні школи, школи з поглибленим вивченням певних предметів тощо, що розширює різноманіття освітніх можливостей для місцевих мешканців.

Освітній простір області може доповнюватися також системою позашкільної освіти, яка включає різноманітні гуртки, курси та програми для розвитку різних навичок та захоплень.

РОЗДІЛ III

ГЕОГРАФІЯ ОСВІТНЬОГО АКТИВІЗМУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ: РОЛЬ ПРИВАТНОЇ ІНІЦІАТИВИ НА ФОРМУВАННЯ НОВИХ ОСВІТНІХ ПРОСТОРІВ РЕГІОНУ

3.1. Освітній активізм Волинської області

Система освіти, яка існувала донедавна в Україні, не приносила хорошої якості та погано впливала на доступність середньої освіти. Особливо помітно в невеликих містечках та селах. Сьогоднішні реформи в Україні спрямовані на передачу повноважень громадянам і школам, зміну розподілу фінансування, громади мають повноваження вирішувати свої потреби на місцях. Проте ще рано робити висновки. Ми не можемо сказати, що реформа буде мати успіх, громади зможуть впоратися з такою відповідальністю.

Відтепер увага приділяється не на завчання матеріалу, а на застосування набутої інформації на практиці. Методи змінюються на користь особистості, враховуючи індивідуальні особливості та інтереси кожної дитини. Враховуючи таку систему, учні мають можливість обирати предмети для навчання та рівні складності. Нова українська школа також передбачає набуття певного переліку компетентностей, які будуть важливими в подальшому розвитку та самоосвіті.

Паралельно з освітньою реформою в Україні розпочалася і децентралізаційна реформа. Освітня реформа змінює зміст освіти, децентралізація – покращує управління.

Щодо проблеми із невеликою кількістю учнів, у селах або малих містах вирішуватиметься з допомогою оптимізації шкільної мережі. Кількість шкіл у сільських місцевостях буде зменшено шляхом об'єднання, а для транспортування дітей до найближчих шкіл здійснюватиметься автобусами. Такий процес заощадить кошти, оскільки вони не витратяться на експлуатацію спорожнених шкіл, а спрямуються на модернізацію діючих.

Ключові зміни стосуються ТГ, які отримали повноваження щодо фінансування, яке повинно оприлюднюватись.

Прийнятий у 2015 році Закон «Про добровільне об'єднання територіальних громад» передбачає створення ТГ, ціллю якого є передача повноважень з центрального до місцевого рівнів, в тому числі в сфері освіти.

Кордони районів Волинської області, після адміністративної реформи 2020 року, було скорочено. Станом на сьогодні їх є 4 – це Ковельський, Камінь-Каширський, Володимирський та Луцький.

У Волинській області приватні школи зосереджені переважно в Луцькому районі, зокрема в самому місті Луцьк. Тут працює кілька приватних навчальних закладів, у тому числі школи з альтернативними методиками навчання, такими як Монтесорі (система навчання дітей, яка спрямована на розвиток природних інтересів і діяльності, а не на використання формальних методів навчання). У методиці Монтесорі акцент робиться на практичному навчанні та розвитку навичок реального світу.

У Володимирському районі, таких закладів не існує, як і в Камінь-Каширському та Ковельському районах, де переважають комунальні навчальні заклади.

У сучасному Ковельському районі також запроваджуються інноваційні підходи в освіті, хоча більшість шкіл залишаються комунальними. Дубечненський ліцей у Ковельському районі вирізняється своїм сучасним підходом до навчання та використанням інноваційних методик. Школа оснащена новим обладнанням, включаючи кабінети фізики, хімії та комп'ютерні класи, що дозволяє учням глибше вивчати предмети на практиці. Також тут активно впроваджуються програми Нової української школи (НУШ), які акцентують увагу на критичному мисленні, роботі в командах.

Крім стандартних занять, учні мають доступ до різноманітних гуртків і секцій, які розвивають їх творчі та спортивні навички. Вчителі заохочують

школярів до участі в конкурсах і змаганнях, що мотивує їх досягти високих результатів у навчанні та позашкільній школі.

У Волинському національному університеті імені Лесі Українки відбувся конкурс креативних ідей учнівської молоді «Зробимо Волинь кращою», який організували представники факультету економіки та управління учетверте, у форматі дослідницького проєкту. Метою конкурсу було надати школярам певного рівня фінансової грамотності. До фіналу увійшло шість проєктів з Дубечненської громади. Усі підготовлені есе отримали призові місця, відзначені представниками бізнесу та нагороджені цінними подарунками.

Також школа має сучасне обладнання, включаючи комп'ютерні класи, лабораторії хімії та фізики, і простір для позашкільних занять, що створює сприятливі умови для всебічного розвитку учнів. Високий рівень підготовки вчителів та їхня залученість у позакласній активності допомагають школярам досягти високих результатів як на місцевому, так і на обласному рівнях

Такий комплексний підхід до навчання і розвитку учнів робить школу лідером середніх навчальних закладів у регіоні, створюючи позитивне середовище [40].

Представники освітянської спільноти Гощанської громади нещодавно отримали почесні нагороди від Міністерства освіти і науки України за свої досягнення та внесок у розвиток освіти. Серед них Наталія Калька, директорка Центру позашкільної освіти та Ольга Коток, консультантка Центру професійного розвитку педагогічних працівників. Освітянки взяли участь у конференціях з освітнього менеджменту, де отримали сертифікати про підвищення кваліфікації та участь у панельних дискусіях академічної доброчесності. Їх внесок відбувається у впровадженні нових підходів до навчання та доброчесності в освіті, що відповідає реформам, закладеним у концепцію Нової української школи. Це підтверджує їхню активну участь у професійному розвитку та бажання покращити освітній процес у громаді [41].

У 2024 році серед шкіл Волинської області, за результатами мультпредметного тесту (НМТ), лідером став ковельський ліцей імені Олени Пчілки. Його випускники показали одні з найкращих результатів у районі, середній бал НМТ склав 164 бали, що забезпечило ліцею перше місце серед шкіл Волинської області та високу позицію у загальноукраїнському рейтингу.

Одним із ключових чинників для успіху ліцею є високий рівень підготовки учнів та вчителів. Наприклад, один із випускників Олег Пінчук досяг максимальних 600 балів на тесті, що є найбільшим. У ліцеї працюють досвідчені викладачі, які добре підготовлені до роботи з учнями, особливо в умовах нової освітньої реформи та змішаного навчання. Вчителі забезпечують індивідуальний підхід до кожного учня, що дозволяє максимально розкрити їх потенціал.

У ліцеї 5–9 класи здійснюють допрофільну підготовку, починаючи з 5-го класу поглиблено вивчають англійську мову та математику відповідно до профільної спрямованості класів у майбутньому. У старшій школі діють два класи філологічного профілю (іноземна філологія) та два класи математичного профілю.

Навчальні плани для класів математичного та філологічного напрямків забезпечують безперервність навчального процесу. Робочий план розроблено на основі моніторингу якості базової та повної загальної середньої освіти, аналізу психофізіологічних можливостей учнів, проведеного практичного психологічного ліцею в рамках психолого-педагогічного експерименту, а також з урахуванням соціальних запитів, побажань учнів та їхніх батьків. Зважаючи на запити батьків, у 2022–2023 навчальному році в класі математичного профілю була створена група для поглибленого вивчення іноземної англійської мови.

Допрофільна та профільна підготовка учнів відповідно до робочого навчального плану дозволяє більш ефективно реалізувати принцип особистісно орієнтованого навчання, створюючи умови для врахування

індивідуальних особливостей, інтересів та потреб учнів, а також направляючи ліцеїстів на вибір майбутньої професії [42].

У 2023 році у Володимирському районі виділено школи, які показали високі результати на рівні регіону та країни. Однією з таких є Володимирський ліцей, який стабільно входить до регіональних рейтингів за результатами навчання, зокрема успішний склад національних мультипредметних тестів (НМТ). Ліцей відзначається також кількістю переможців олімпіади на регіональному та національному рівнях, що випускається про високий рівень підготовки учнів. Адже основний акцент робиться на поглиблене вивчення предметів і розвиток лідерських якостей. Дані також показують, що молоді школи в Україні орієнтуються на програми Нової української школи (НУШ), що дає дітям більше практичних знань і навичок для досягнення успіху [43].

У Камінь-Каширському районі Волинської області виділяється Камінь-Каширський ліцей № 1 імені Євгена Шабліовського. До ключових аспектів його діяльності можна віднести профілі навчання. Ліцей пропонує поглиблене вивчення української мови та літератури, математики і географії. Ці предмети мають особливий акцент у старших класах, де учні готуються до складання національних іспитів (НМТ) та участі в олімпіадах. Є програми для обдарованих дітей, які охоплюють науково-дослідницьку діяльність у рамках Малої академії наук (МАН), що дає можливість учням брати участь у конкурсах, писати наукові роботи та здобувати додаткові знання у вибраних галузях [44].

Можна довго чекати змін, а можна самому стати ініціатором та вносити зміни та інновації в Українську школу, починаючи із своїх учнів. Ми всі добре розуміємо, що стара система викладання яка працювала в Українських закладах освіти працювала не досконало і ці системи викладання мають відійти у минуле, адже сьогоднішні діти, іноді, можуть знати та навчити нас більше як ми їх.

Дітям потрібно надавати більше свободи, часу та відповідальності за власний освітній процес. Це може забезпечити система змішаного навчання, яка поєднує навчання в класі з самостійним опануванням матеріалу через онлайн-ресурси, дозволяючи учням самостійно управляти часом і темпом засвоєння знань.

Виявляється, що в Україні вже є вчителі, які впроваджують змішану систему навчання у своїх класах і досягають позитивних результатів. Наприклад, є вчителі початкових класів, які використовують ротаційну модель. Під час уроку вони розділяють учнів на групи: одна працює з вчителем, інша самостійно виконує завдання на комп'ютерах, а третя займається командною роботою. Після цього групи чергуються.

Найбільш поширеними дитячими травмами є ушкодження від падінь, опіки та отруєння. Багатьох таких випадків можна було б уникнути, якби діти мали практичні знання і навички поведінки в екстремальних ситуаціях. Проте в школах часто ставляться до таких занять без належної серйозності, як учителі, так і учні. Це звичайно є приводом думати, що у школах не вистачає практичних занять.

Проекти створені для того, щоб зробити уроки з охорони здоров'я більш захопливими, надавши учням можливість експериментувати та отримувати практичні навички потребують коштів. Для пошуку фінансування ідеї було подано на українську краудфандингову платформу GoFundEd. Ця платформа дозволяє вчителям з будь-якого регіону країни публікувати свої проекти, а благодійники можуть підтримати їх фінансово чи організаційно, якщо вважають проекти вартими довіри.

У світовому освітньому рейтингу OECD лідирують такі країни, як Фінляндія, Південна Корея, Японія, Сінгапур, Естонія та інші. Україна поки що не представлена у цьому списку, але наші школярі складатимуть міжнародний тест PISA, що дозволить визначити наше місце на світовій освітній арені. Результати можуть бути як позитивними, так і не дуже. Однак навіть країни, що входять до числа лідерів у сфері освіти, постійно шукають

відповіді на питання, як шкільне навчання може підготувати дітей до сучасних викликів.

Сьогодні спостерігається зростання попиту на якісну освіту, особливо серед батьків, які не бажають або не мають можливості відправити своїх дітей за кордон, але усвідомлюють, що українська школа не забезпечує необхідного середовища для розвитку талантів. У відповідь на це батьки об'єднуються та засновують власні альтернативні школи.

Якщо брати до уваги Волинську область, то на початок вересня 2024 року налічується 521 школа, з них 5 приватних (Луцька приватна початкова школа повного дня «Світлинка», Луцький ліцей «Республіка», Луцький приватний ліцей «Скарбниця мудрості», колегіум YEARS, IT STEP SCHOOL Луцьк) [31].

У школах Волинської області на сьогодні навчається 135000 учнів, серед яких є внутрішньо переміщенні особи, у 2023 році їх налічувалося понад 2,5 тис. осіб на сьогодні цифра уточнюється.

До 1 вересня 2027 року по всіх областях мають затвердити план дій на рахунок реформування закладів загальної середньої освіти. Тут йдеться про мережу академічних ліцеїв та професійних коледжів. Це означає що 1 вересня 2027 року випускники 9 класів обиратимуть між навчанням в академічному ліцеї чи професійному коледжі. Є, звичайно, заклади освіти які на сьогодні вже змінили свій статус: ліцеї – стали гімназіями (понижились у ступені, оскільки у них не вистачало певної кількості дітей. Для того, щоб набрати 10 клас). На Волині планується створення 93 академічних ліцеїв та 27 професійних коледжів.

Для того щоб гімназія стала ліцеєм, рішення повинен приймати засновник територіальної громади, сільської, міської або обласної ради. Воно має пройти громадське обговорення протягом року. У наслідку цього, якщо всі дійшли згоди, тоді засновник має змогу підвищити або понизити ступінь закладу освіти, рішення про ліквідацію, перетворення його на філію, звертаючи свою увагу на народжуваність та наповненість класів.

Згідно з Постановою Кабміну з 1 вересня 2025 року, заклади освіти, в яких не буде налічуватися 45 учнів фінансуватися не будуть (не враховуючи початкову школу), а вже з 1 вересня 2026 року школи, в яких не налічуватиметься 65 учнів. Це, звичайно, не означає, що ці школи потрібно закрити або ліквідувати, це повинно бути на розсуд засновника, оскільки територіальна громада повинна краще розумітися в питаннях чи існувати освітньому закладу надалі.

У 2023–2024 навчальному році у 12 громадах Волинської області налічується 125 малокомплектних та 47 малочисельних шкіл. Найбільше таких закладів знаходиться у Горохівській громаді – 10.

Волинська область має 20 гімназій, які не налічують 40 школярів та три початкові школи де навчається менше 10 учнів.

Враховуючи безпекову ситуацію, управління пильнує за облаштуванням укриттів у школах. Майже 94 % закладів освіти мають укриття (або орендоване укриття в інших установах). Дистанційно працюватимуть 28 шкіл із 521, оскільки не мають можливості мати укриття.

Враховуючи те, що багато вчителів пішли в ЗСУ, а частина вчителів виїхали за кордон відчувається дефіцит кадрів. Є велика потреба в практичних психологах та соціальних педагогах (це до 40 одиниць). Багато у волинських школах вчителів пенсійного віку, особливо серед вчителів фізики, хімії, математики.

3.2 Приватна ініціатива Волинської області

Важливим завданням нинішньої системи освіти – реалізувати право громадян на безкоштовну освіту та доступ до неї. І тут існують обмеження такі як: матеріально-технічне, фінансове, організаційне, кадрове, науково-методичне, нормативно-правове та інформаційне забезпечення. Територіальним громадам слід усвідомлювати той факт, що повноваження відділів освіти, в контексті адміністративно-територіальної реформи, відрізняються від повноважень, які були у відділах освіти районних

державних адміністрацій. Модель управління, яка існувала в Україні 29 років має поступитися демократичному децентралізованому підходу до управління. Органи управління освітою повинні надавати підтримку школам та, звісно, учасникам освітнього процесу, бути їх партнерами. Створення органу управління освітою є компетенцією місцевої ради [45].

Центральні органи державного управління освіти беруть участь у виробленні та втіленні в життя державної політики в галузі освіти, професійної підготовки кадрів, у визначенні перспектив та напрямів розвитку освіти, вимог до її змісту, рівня й обсягу, нормативів матеріально-технічного, фінансового забезпечення навчально-виховних закладів; здійснюють координаційні, науково-методичні, контрольні функції та державне інспектування; забезпечують зв'язки з іншими районами та ТГ; організовують впровадження у практику досягнень науки і передового досвіду; проводять атестацію та акредитацію навчально-виховних закладів. Місцеві органи влади фінансують навчальні заклади, визначають їх мережу, беруть під соціальний захист працівників цих закладів і дітей, ведуть облік дітей шкільного віку і здійснюють контроль щодо їх навчання до 15 років, встановлюють опіку над дітьми, які не мають батьків. До органів громадського самоврядування в системі освіти належать загальні збори (конференція) колективу; рада навчально-виховного закладу; районна, міська, обласна конференції працівників освіти; районна, міська ради з питань народної освіти; всеукраїнський збір працівників освіти. Змістом діяльності самоврядування є самостійне планування роботи, вирішення питань навчально-виховної, наукової, методичної, фінансово-господарської, виробничо-комерційної діяльності; участь у формуванні планів прийому учнів, студентів, слухачів з урахуванням державного замовлення та замовлень місцевого значення; визначення змісту шкільного комплексу освіти, форм і методів навчання; прийняття на роботу педагогічних та інших працівників; здійснення громадського контролю за організацією харчування в навчально-виховних закладах. Важлива функція органів освіти –

інспектування діяльності закладів освіти. Під інспектуванням розуміють систему державного контролю за станом виконання закладами й установами освіти постанов, директив і вказівок уряду в галузі освіти, навчальних планів та програм, інструкцій, наказів і розпоряджень керівних органів з одночасною практичною допомогою тим, кого контролюють, вжиттям заходів щодо запобігання й усунення недоліків. Шкільна інспекція складається з інспекторів Міністерства освіти і науки України, інспекторів управління освіти обласної державної адміністрації, інспекторів відділів освіти районної державної адміністрації. Під час інспектування школи перевіряють її діяльність щодо забезпечення загальної середньої освіти молоді; організаційну роботу, розстановку й використання педагогічних кадрів; стан внутрішнього шкільного керівництва, методичну роботу; систему праці вчителів, уроки та інші форми організації навчання; стан виховної роботи, зокрема трудового виховання і навчання у школі, діяльність учнівського самоврядування, позакласної та позашкільної роботи з учнями; зв'язок школи з сім'єю і громадськістю; навчально-матеріальну базу школи, виконання планових бюджетних витрат; облік роботи і звітність школи; адміністративно-господарську діяльність. Основною формою державного контролю за діяльністю загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів і форм власності є державна атестація закладу, яку потрібно проводити не рідше одного разу на 10 років у порядку, встановленому Міністерством освіти України.

Структура територіального освітнього комплексу – це сукупність елементів, їх розміщення та зв'язки між ними, в якій існують уже сформовані пункти освіти місцевого значення, центри освіти загальнодержавного, міжрегіонального та регіонального значення. Для того щоб були виділені такі елементи необхідна певна чисельність учнів, здобувачів освіти закладів вищої освіти та радіус території, який обслуговується освітніми послугами. На основі цього сформувалися мікрорайони (пункти та центри місцевого значення (село, поселення, міста районного підпорядкування та центри

адміністративних районів)), мезорайони (навколо центрів регіонального значення), макрорайони (центри міжрегіонального та загальнодержавного значення). Рівень та якість освіти населення слід розглядати за сукупністю таких дій та чинників як: забезпеченість навчальних закладів висококваліфікованими вчителями та викладачами, оснащеність закладів сучасною якісною матеріально-технічною базою, транспортною доступністю, вартістю, можливістю здобувати обрану професію, яка буде затребувана. Такі чинники та умови є похідними від рівня економічного та людського розвитку регіонів, традицій та культури населення, його духовної самосвідомості [2].

Освітні заклади складають основу виробничої бази. Система розселення та система закладів освіти мають тісний зв'язок, оскільки функціонування закладів, та неперервність освітнього процесу напряму залежить від людності території та від вікової структури населення. Бюджет системи освіти залежить як від економічного розвитку держави так і від обласного регіону. Завдяки цьому, визначається матеріально-технічне забезпечення, харчування, утримання будівель.

В освітніх процесах Волинської області географія відіграє важливу роль, оскільки вона визначає контекст та умови, в яких відбувається навчання та розвиток освітніх процесів.

Від географічних умов регіону залежить доступність освітніх закладів, їх інфраструктура та зручність для учнів та студентів. Географія також впливає на розвиток інфраструктури та можливостей для здобуття освіти, так як розташування навчальних закладів, доступність транспортних маршрутів та інші фактори можуть впливати на доступність освіти для мешканців інших районів області. Якщо навчальні заклади знаходяться у віддалених або важкодоступних місцях, обмежений доступ може ускладнити здобувачам освіти отримання освіти. Гарна транспортна система, включаючи добре розвинену мережу доріг та громадський транспорт, може полегшити доступ студентів до навчальних закладів. Для здобувачів освіти, які проживають у

великих містах області та хочуть навчатися в інших містах чи селищах, важливо мати доступні автобуси, поїзди або інші види транспорту, які забезпечать їм можливість добиратися до місця навчання. Доступна транспортна система може сприяти співпраці між навчальними закладами, дозволяючи студентам та викладачам здійснювати обмін досвідом та ресурсами між різними установами. Якщо система добре організована, це може сприяти інтеграції різних навчальних закладів у регіональній освітній простір, відкриваючи нові можливості для співпраці та розвитку.

Крім того, географічне положення Волинської області може впливати на специфіку освітніх програм та проектів. Розміщення області, кліматичні умови, етнокультурні аспекти та господарський потенціал можуть суттєво впливати на вибір освітніх програм та напрямків розвитку освітніх закладів. Місцеве населення та його потреби, наприклад, можуть вплинути на обрані напрями професійної освіти та навчання. В областях з розвиненим сільським господарством (як у нашому випадку) може бути більш актуальною професійна освіта в сільському господарстві або агротехнологіях. У місцевостях, де промисловість відіграє важливу роль, може бути більше попиту на технічну та інженерну освіту. Області із специфічними кліматичними умовами можуть мати підвищений інтерес до освіти в галузі екології, енергоефективності або природознавства.

Таким чином, географія визначає концепт та умови, в яких здійснюються освітні процеси у Волинській області, та впливає на розвиток освіти в регіоні через свої особливості та умови.

Є ще один аспект освітнього активізму на території Волинської області, який полягає у залученні бізнесу та донорів до розвитку освіти, що включає в себе створення партнерства з приватними компаніями, які забезпечують фінансово, надають матеріальні ресурси, професійні послуги у закладах освіти. Такі партнерства сприяють розширенню освітніх можливостей та покращують умови навчання.

Освітній активізм відображається у тому, як влада та громада взаємодіють між собою, що включає в себе залучення громадських організацій до прийняття рішень щодо моніторингу якості освіти, створення навчальних закладів та забезпечення їх необхідними ресурсами.

Економічний добробут та розвиток суспільства в державі залежить від того, наскільки бізнес інвестує в освіту. Досвідом можна скористатися у США. Учасники різних американських програм, набравшись досвіду, ознайомившись з життям країни, можуть використовувати їх досвід для розвитку власних держав.

В Україні є проблема з кваліфікованими кадрами. Дуже часто та освіта, яку отримують наші люди не відповідає потребам держави. На сьогоднішній час STEM (освітній процес, що полягає в отриманні теоретичних знань у ході практичної діяльності) – є складовою майже усіх сфер.

Компанії країни опинилися у складних умовах. Роботодавці сьогодні шукають спеціалістів, які замінять тих, хто пішов у армію, виїхав, загинув тощо. Через стрес люди зазнають стресу, йдуть з професії. Від самого початку повномасштабного вторгнення з країни виїхало 2 млн. дітей, яких український ринок праці вже втратив. Тому і важливо правильно використовувати ресурси тих хто отримує освіту. Роботодавці сфер, де бракує кадрів, повинні робити прогнози на майбутнє та замислюватись над тим звідки братимуть працівників завтра, через рік, через 5 років.

Що ж робити коли брак кадрів посилюється, а кількість викликів збільшується? Звичайно ж докладати зусиль в соціальних аспектах роботи, у відборі кадрів, в мотивації колективу (робота на перспективу). Робити вклади для того, щоб в майбутньому в компанії працювали кваліфіковані фахівці. Інвестиції, які вкладає бізнес в освіту – це власне вклад у власне майбутнє: працівників, підрядників та клієнтів.

Згідно з дослідженням McKinsey & Company, гендерно різноманітні компанії мають на 21 % більше шансів стати прибутковішими за своїх конкурентів. Міжнародна організація праці підрахувала, що усунення

гендерного розриву праці, який становить 16 %, додасть світовій економіці 5,8 трлн. дол. до 2025 року [33]. Це вкотре доводить, що наймання повинно бути інклюзивним та різноманітним, для того, щоб мати хороший результат та процвітаючий бізнес.

Так на прикладі візьмемо США, де освіта – це не тільки питання Міносвіти, викладачів, шкіл та університетів, а галузь, до якої долучається усе суспільство. В американську освіту багато інвестує Міноборони США для того, щоб виростити кадри саме для себе. Будівельна компанія не наймає хіміків, але якщо таких фахівців не буде то не буде, наприклад, бетонного заводу, і в такому випадку компанії не буде з ким працювати. Наприклад, Toyota віддала одне своє приміщення під школу у Цинцинаті (важливий регіон для економіки у центрі США, їх аеропорт робить посадку для багатьох вантажних літаків, рейси яких сполучають континенти. Тому аеропорт з багатьма іншими компаніями вкладають гроші в освіту, яка б забезпечила цей район відповідними спеціалістами). Тут працюватиме старша школа, яка даватиме учням стартову профосвіту. Учні вивчають спеціалізовані предмети, проходять стажування та одразу після випуски можуть працювати. Це допомагає боротися з безробіттям, покращує соціальне становище цього регіону та наповнює сектор фахівцями.

У Волинській області працює багато приватних шкіл, коледжів та університетів, які пропонують як загальну освіту, так і спеціалізовану підготовку у різних галузях. Приватні освітні заклади зазвичай мають більш гнучкий навчальний план, можуть більше приділяти індивідуальному підходу до кожного учня і надавати ширший спектр додаткових послуг та розвитку.

У Волинській області також функціонують приватні ліцеї з поглибленим вивченням певних предметів, школи з іноземними мовами навчання, школи з акцентом на художню, та спортивну освіту, а також вищі навчальні заклади з спеціалізацією у конкретних галузях. Ці приватні освітні заклади грають важливу роль у забезпеченні якісної освіти та розширення

можливостей для учнів та студентів у Волинській області. Вони доповнюють державну систему освіти, створюють конкуренцію і сприяють розвитку нових підходів, ідей до навчання та виховання. Багато таких закладів ставлять собі за мету забезпечити якісну освіту та надати додаткові можливості. Це означає, що вони намагаються привернути більше учнів та студентів, тому створюється конкуренція між ними.

Конкуренція між приватними закладами може також спонукати їх до вдосконалення навчальної програми, методики навчання та організації навчального процесу. Результатом цього є те, що здобувачі освіти мають змогу обирати найбільш відповідну для себе освітню програму. Конкуренція також сприяє тому, що заклад шукає якісних викладачів та адміністрацію, оскільки щоб втримати або привернути увагу здобувачів освіти, потрібні висококваліфіковані кадри та нові підходи до освітнього процесу. Можна сказати, що це є стимулом для того щоб розвивати, покращувати навчання та розширювати можливості здобувачів освіти.

Місто Луцьк нараховує 30 шкіл комунальної власності та 6 приватних:

1. Луцька приватна гімназія «Місто надії», яка надає загальну середню освіту з акцентом на загальну профільну підготовку.

2. Луцька приватна початкова школа повного дня «Світлинка» з іноземними мовами навчання – пропонує навчання на таких іноземних мовах, як: англійська, німецька, французька.

Школа пропонує навчання для учнів 1–4 класів з поглибленим вивченням математики та англійської мови, використовує сучасні методики навчання та приділяє увагу різнобічному розвитку учнів

Основні особливості школи:

- поглиблене вивчення англійської мови та математики;
- музичні заняття: уроки фортепіано, гітари;
- арт-заняття та екскурсії, що сприяють творчому розвитку дітей;
- викладачі, які входять до ТОП-20 найкращих в Україні, забезпечують високу якість освіти;

- збалансоване та смачне харчування, приготовлене на власній кухні;
- сучасні навчальні кабінети, спортивний зал, комп'ютерні та інтерактивні класи.

3. Луцький ліцей «Республіка» спрямована на виховання нового покоління української інтелектуальної еліти – людей з прогресивним мисленням, здатних впливати на своє оточення, країну та глобальний світ. Це особистості, які мислять масштабно, створюють і впроваджують нові ідеї та правила гри в бізнесі, науці, технологіях, соціальних сферах.

Школа пропонує демократичну культуру навчання, де акцент зроблено на самопізнанні, глибинному розумінні реального світу та розвитку навичок впливу на себе, суспільство і глобальні процеси. Основне увага приділяється формуванню глобального мислення у дітей, глибокому пізнанню світу та розвитку їхніх можливостей впливу через інтелект та інновації.

4. Луцький приватний ліцей «Скарбниця мудрості» має малокомплектні класи, де навчається до 18 учнів, забезпечує індивідуальну увагу до кожної дитини та створює достатні можливості для спілкування. Іноземна мова вивчається з першого класу в невеликих підгрупах (до 9 учнів) з частотою трьох п'ять уроків на тиждень. Школа також надає можливість навчання дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. Діти мають доступ до різноманітних мистецьких, музичних, розвиваючих та спортивних гуртків. Для зручності працює група продовженого дня до 17:00. Для фізичного розвитку є спортивний майданчик, спортивний зал та дитячий майданчик для відпочинку. Двохразове харчування забезпечує здорове харчування учнів, а шкільний транспорт дозволяє зручно доставити дітей до школи. Постійна співпраця між батьками та педагогічним колективом покращує ефективний виховний процес, що базується на християнських принципах, взаємопов'язує, без використання криків чи образ.

5. Приватний колегіум YEARS впроваджує інноваційну навчальну програму, яка складається з основи Нової української школи з авторськими

методиками. Програма індивідуального плану розвитку для кожної дитини, збалансоване приєднання академічної освіти, творчих занять. Учні мають можливість вивчати англійську мову з носіями, а також поглиблено опановувати предмети STEM-напряму. Школа пропонує студії бойового гопака, балету, поняття з робототехніки та ІТ-технологій, а також традиційні предмети, за новими методиками. Приміщення колегіуму, розташованого поблизу центру міста, забезпечене всім необхідним для комфортного й ефективного навчального процесу, включаючи сучасні системи інфраструктури та безпеки.

6. У «IT STEP SCHOOL» поза традиційних шкільних предметів діти розвивають свої soft skills: ораторські та комунікативні можливості, впевненість у собі та критичне мислення. Це додатково сформувати в них сильний внутрішній стрижень і підготувати до викликів реального життя. Тут проходить поглиблене вивчення ІТ в рамках навчальної програми: дизайн, програмування, створення ігор, сайтів, дизайн, мережі, розробка мобільних додатків. Це те що на сьогодні є в популярності та затребуваності, звичайно, що воно буде корисним для дитини в будь-якій майбутній професії.

Вивчення іноземних мов тут відбувається за рахунок оцінки знань мови, так учнів формують у групи. Така форма є найбільш активною та комфортною для дитини. Навчальна програма тут влаштована так, що все необхідне діти встигають зробити в школі, а в дома залишається час для відпочинку та хобі. Тут також повністю готують дітей до ДПА, тому батькам не потрібно шукати репетиторів, або дітям відвідувати додаткові заняття [2].

У Волинській області, як і в інших областях України, приватні та комунальні школи мають кілька ключових відмінностей:

1. Насамперед, те, що комунальні заклади фінансуються державою або місцевими органами влади (в даному випадку Луцькою міською радою). Вони є безкоштовні, або ж із мінімальним благодійним внеском. Приватні фінансуються за рахунок батьківських внесків або приватних інвесторів.

Батьки платять за навчання своїх дітей і ціна може відрізнятись в залежності від школи (приватна початкова школа «Світлинка» – від 8700 грн. на місяць, колегіум Years – близько 13900 грн. на місяць). Крім цього приватні школи часто пропонують додаткові послуги – гуртки, харчування, яке може вплинути на вартість навчання.

2. Комунальні школи зобов'язані дотримуватись державної навчальної програми, яка регламентована Міністерством освіти і науки України (деякі школи можуть пропонувати поглиблене вивчення деяких предметів). Приватні можуть додатково пропонувати свої авторські програми або інтегровані міжнародні стандарти навчання. Це може включати вивчення іноземних мов на більш глибокому рівні, нестандартні підходи до предметів і більше уваги до розвитку м'яких навичок (soft skills).

3. Приватні школи мають меншу кількість учнів на клас 10–15, а не до 35, що дозволяє більш індивідуальний підхід до навчання. Також, вони часто мають більш розвинуту інфраструктуру, це дає більше можливостей для позашкільних заходів та більш високооплачуваних вчителів.

4. В комунальних закладах дисциплінарні методи є досить стандартними і процес навчання орієнтований на результати екзаменів та атестацій. Приватні можуть використовувати сучасні методи навчання, такі як: проектне навчання, індивідуальний підхід до кожного учня, різноманітні дисциплінарні підходи.

5. Школи комунальної власності мають різну репутацію і деякі з них можуть бути популярними завдяки історії чи хорошим показникам ЗНО. Водночас інші мають обмежений доступ до сучасних ресурсів, чого не можна сказати за приватні, які часто позиціонують себе як елітні заклади з високим рівнем викладання та додатковими можливостями для учнів (гуртки, спортивні секції, поїздки за кордон тощо).

Також в області є школи іноземних мов (24), центри розвитку дитини (21), спортивні секції (18), художні школи (7), музичні та вокальні студії (3), школи танців (9), автошколи (12), бізнес школи (2), модельні школи (2),

курси (1), курси до підготовки ЗНО/НМТ та ДПА (2), ІТ школи (1), дитячі табори (1), творчі гуртки (1), театральні гуртки (2) [46].

На теперішній час усі ті, які мають хоч якісь зв'язки із освітою визнають, що є багато педагогів, які працюють у класах з дітьми, які мають різноманітні, відмінні потреби. Постає питання, як надати їм найкращу підтримку, та забезпечити належною освітою.

З жовтня 2018 року в Україні набув чинності Закон № 2541-VIII «Про доступ дітей з особливими потребами до освіти». Згідно з 37 документом, місцева влада має забезпечити доступ для дітей з особливими освітніми потребами до будівель, споруд і приміщень закладів освіти. За заявою батьків у школах, дитсадках, позашкільних закладах, можуть утворюватися інклюзивні групи. У кожній з таких груп не повинно бути більше трьох дітей з ООП. Такі дітки мають право на першочергове зарахування до закладів освіти. Також, за заявою батьків, на заняття допускається асистент вчителя або дитини, який повинен допомагати в процесі навчання. Якщо брати до уваги практику інших країн, то інклюзивний підхід корисний з соціальної, академічної, і навіть фінансової точки зору, як для шкільної мережі так і для дітей які залучені до інклюзії. Освіта для дітей з ООП повинна бути така сама як і для інших дітей без порушень. Для забезпечення таких умов, застосовують відповідні адаптації або модифікації в освітньому середовищі [47].

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, 20 % дітей умовно вважаються здоровими, інші 80 % або з порушенням психофізичного розвитку, або знаходяться в стані між хворобою і здоров'ям. Тому таким важливим є інклюзивне навчання, оскільки це процес коли люди з інвалідністю включаються в активне суспільство, а соціум вчиться жити разом та не відокремлювати їх.

Усі діти, незалежно від їхніх особливостей розвитку, мають право на рівний доступ до освіти. Інклюзія забезпечує реалізацію цього права для дітей з інвалідністю або іншими особливими освітніми потребами. Саме

інклюзивна освіта сприяє формуванню суспільства, яке поважає різноманітність. Діти навчаються співіснувати, працювати в команді, розуміти та підтримувати один одного. Для таких дітей тут забезпечується можливість повноцінної участі в освітньому процесі, що сприяє їх розвитку, впевненості в собі та адаптації до суспільства.

Для того щоб забезпечити рівний доступ до якісної освіти для всіх, держава сприяє підготовці продуктивних громадян, які зможуть зробити внесок в економічний розвиток країни.

Інклюзивна освіта в школах Волинської області активно розвивається в останні роки, що відповідає загальноукраїнському курсу на забезпечення рівного доступу до освіти для всіх дітей, незалежно від їхніх особливих освітніх потреб. Тут функціонують інклюзивно-ресурсні центри (ІРЦ), які допомагають школам організувати навчальний процес для таких дітей. Вони проводять психолого-педагогічні оцінки дітей, надають рекомендації вчителям та батькам щодо індивідуальних освітніх програм відповідно до можливостей кожної дитини.

У школах Волинської області, з цього приводу, проводяться тренінги та курси підвищення кваліфікації для педагогів. Це дозволяє вчителям краще розуміти потреби дітей з ООП та адаптувати навчальний процес під їх можливості. У деяких школах вводяться посади асистентів вчителів або асистентів дітей для кращого забезпечення додаткової підтримки у навчальному процесі.

На початок 2024 року в області працює 427 інклюзивних класи, в яких навчаються діти з різними потребами, забезпечені супроводом фахівців та адаптованими освітніми програмами. Загалом по Україні майже половина шкіл має інклюзивні класи, що є частиною стратегії розвитку інклюзивної освіти до 2029 року, з акцентом на забезпечення рівних можливостей для всіх дітей незалежно від їхніх особливих потреб.

Станом на грудень 2023 року в Україні навчалось понад 40 тисяч дітей з ООП у загальноосвітніх школах. Це свідчить про важливість розвитку інклюзивної освіти в різних регіонах, включаючи Волинську область [48].

3.3. Прогноз по удосконаленню освітнього простору в закладах освіти Волинської області.

В освітній ланці під час війни ми отримали чималі втрати. Над визначення цих масштабів працюють фахівці відповідних служб. Тут йдеться не лише про поламани плани освітніх реформ, а й про зруйновані школи, університети, бібліотеки. Сьогодні перед фахівцями постає важливе питання – як забезпечити доступ до якісної освіти в умовах війни? Як педагоги так і діти разом із батьками стикнулися із низкою проблем та перешкод та викликів.

Зробивши висновок за 2023 освітнянський рік в умовах повномасштабної війни увага волинських освітян була зосереджена на те, щоб шукати нові підходи до навчання, нових форм організації освітнього процесу. Потрібно створити належні безпечні умови для здобуття освіти.

У перші дні війни заклади освіти Волинської області були перетворені на гуманітарні хаби які приймали переселенців з інших областей. Доступ до навчання було забезпечено внутрішньо переміщеним дітям, школярам та студентам.

За даними цього року, у волинські дитсадочки заведуть 38 тисяч малюків. В загальноосвітні школи підуть 135 тис. дітей, з них 14,5 першокласників. Понад 9 тис. учнів здобуватимуть освіту у професійно-технічних закладах, у вищих навчальних закладах комунальної власності – 3620 здобувачів освіти.

Першочерговим завданням наших освітян є створення безпечного освітнього середовища та забезпечення доступу учасникам до якісного навчального процесу. Спільними зусиллями нам все таки вдасться забезпечити дітям якісні освітні умови.

Головним завданням у 2023 році стало створення безпечних умов навчання та виховання для усіх учасників процесу. Перед початком навчального року органами місцевого самоврядування разом із представниками Головного управління ДСНС, звичайно, не всі, освітні заклади були забезпечені спорудами цивільного захисту та облаштовані найпростіші укриття. У зв'язку з цим було відновлено очне навчання по освітніх установах.

Ще одним завданням у випадку блекауту стало забезпечення закладів резервними та автономними джерелами енергопостачання, які є наявні по школах ТГ.

Майже на протязі трьох років учасники освітнього процесу стикаються із новими викликами, що спричиняють необхідність адаптуватися до нових умов. Навчальний процес в останні роки перейшов із очного формату до змішаного або й зовсім дистанційного, що і змусило педагогів та учнів опанувати нові методи навчання (цифрові інструменти). На порталі «НУШ» зібрано найпопулярніші онлайн-платформи, які використовуються при організації дистанційного навчання. Ось одні із найпопулярніших ресурсів, які забезпечують сьогодні дистанційне навчання:

1. YouTube Live – одна із найбільш затребуваних безкоштовних платформ для онлайн стрімів. Один із мінусів платформи є те що не можна використовувати ліцензійну музику, яку YouTube може заблокувати. Є різні поради щодо вирішення цієї проблеми, наприклад купити ліцензійну музику і перевірити її через YouTube Live зі звуком, переглянути чи не буде заблокований звук.

2. ZOOM – популярна, безкоштовна, багатофункціональна онлайн-платформа для онлайн заходів, яка може поміщати 50 чоловік у форматі онлайн чату, для кращої якості можна використовувати платний контент. Тут можна прослуховувати різну музику, запускати презентації, демонструвати свій екран. Одна із найзручніших та недорогих платформ, яка постійно

вдосконалюється. Її можна використовувати як для спілкування з колегами, так і онлайн конференцій, корпоративів, квестів або квізів.

3. Google Meet раніше використовувався для захищених відеоконференцій, а зараз цей сервіс є безкоштовним для всіх. Через нього вирішується багато питань по онлайн спілкуванню, та онлайн трансляціях. Для того щоб підключитися до відеодзвінків досить перейти за посиланням (це працює, навіть коли в учасника немає Google акаунта). Приєднуватися можна як через браузер так і через додаток. На екрані можуть відображатися 16 учасників в «Мозаїці». Є функція шумопоглинання, якою можна зменшити кількість відволікаючих звуків та допомагає забезпечити продуктивність зустрічі.

4. Microsoft Teams напевно одна з найбільш популярних та зручних платформ для віддаленої роботи. Вона може поміщати в себе 5000 осіб.

5. Skype – це звичайно класика, найпростіший та самий зрозумілий варіант, який підходить для зустрічей до 50 чоловік у безкоштовній версії, а також можна використовувати спільний екран.

6. Facecast – це браузерна онлайн платформа, яка допоможе у багатьох відеозустрічах. Тут можна проводити платні трансляції, ця платформа являється платною, тож вам доведеться оплачувати кожен проведений онлайн івент окремо.

7. Jitsi Meet – зручна, безкоштовна платформа, яка організовує швидкий відеозв'язок, підтримує будь-який браузер та відкривається як на комп'ютері так і на мобільному пристрої. Тут можна обмінюватися документами, ділитися робочим столом, а також спілкуватися в чаті та транслювати чат в YouTube. Існує також мінус – це те що не можна записувати аудіо або відео вашої зустрічі.

8. Webex – це затребувана платформа в світі для відеозв'язку, підходить як для великих так і для маленьких зустрічей. Велика увага тут приділяється кібербезпеці. Платформа являється платною.

Щодо реформи шкільної освіти, яка відбулася в Україні, то це звичайно йдеться не про ухвалення нового закону і запровадження нової концепції, а передусім про психологічну готовність педагогів працювати на новому нормативному полі, і на новому полі суспільних очікувань.

Існує безліч питань, проблем, нерозумінь, з якими стикнулися усі учасники освітнього процесу. Розглянемо ментальні ризики, які пов'язані із менталітетом Українського суспільства. Такі зміни як 12-бальна система оцінювання, зовнішнє незалежне оцінювання, тривалість навчання в закладах загальної середньої освіти 12 років, оптимізація шкіл, створення опорних шкіл це звичайно призвело до супротиву громадян. Будь-які реформи приносять зміни у життя і вони не завжди є якісні, тому так важко прийняти щось нове, тим більше на його старті.

Наприклад, велика кількість малокомплектних шкіл припинила свою діяльність (здебільшого у малих населених пунктах) і це звичайно призвело до обурення батьків, які хочуть щоб їх дитина відвідувала школи поряд з будинком, а не доїжджала до неї шкільним автобусом. НМТ – це також зміна, яка через трансформацію вже звичайних підходів до навчання та зміни правил вступу до вищих навчальних закладів. В таких ризиках мається на увазі супротив суспільства через зміну звичної сфери та небажання пробувати нові аспекти діяльності.

До економічних та фінансово-економічних ризиків відноситься економічна ситуація в країні її інвестиції, недостатність бюджетного фінансування. Такі ризики звичайно стосуються як державних так і недержавних закладів освіти.

Політико-правові ризики в галузі освіти – це ризики зміни державної політики, реалізації державної політики на регіональному та місцевому рівнях, зміни законодавства в контексті регламентування діяльності. Ризики зміни пріоритетів державної освітньої політики можна зазначити те що міняється влада і це зазвичай призводить до зміни політики, що впливає на освітню систему та породжує деякі ризики. Для освітньої системи, як і для

всіх інших систем, з метою збереження її стабільності існує обмежуваний темп змін, які в ній реалізуються. Якщо постійно вносити до неї зміни, у системі може відбутися руйнація або деформація. Щоб отримати певні результати в реформуванні освітньої системи ми можемо лише після завершення її повного циклу. Результат реформи ми можемо отримати лише у 2029 році, коли учні закінчать 12-клас.

До суспільних ризиків можна віднести супротив з боку вчителів, які не бажають підлаштовуватися до змін, опановувати нові навички у методиках викладання, несприйняття нових підходів у навчанні, нової побудови стосунків вчителя та учня на основі співпраці (реформа передбачає співпрацю вчителя та учня, налаштування партнерських стосунків), сумніви батьків учнів щодо якості надання послуг, як буде сприйматися навчальний матеріал, небажання брати участь в організації навчального процесу (реформа передбачає співпрацю вчителя, учня та батьків). Супротив також спостерігається із боку керівників закладів освіти, зокрема директорів шкіл, які також не є готовими до впровадження нових змін. Педагоги часто не мають бажання змінювати процес навчання, який вже є звиклим, не володіють достатніми знаннями та навичками для продуктивного впровадження реформи. Питання комунікації між учнями та батьками з учителем продовжує відстежуватися. У контексті впровадження НУШ важливо брати до уваги сьогоденне українське суспільство, його сумніви до нововведень, та до реформування освіти в цілому. Тому впровадження нових реформ в освіті, потребує доведення того що вона є необхідна та буде ефективна. Те, яка сьогодні нестабільна соціально-економічна ситуація в країні спричиняє ряд загроз, які можуть ускладнити досягання поставлених цілей і реалізацію завдань, які поставила перед нами реформа. За таких умов постають такі загрози як: нестабільність економіки, а отже, можлива обмеженість ресурсів для реалізації поставлених завдань реформою; несприймання частиною суспільства запропонованих реформ; неготовність

педагогічних працівників до інновацій, які вводить НУШ; недостатньо підготовлені органи управління освітою до координації діяльності.

У реформі НУШ школа являється закладом куди має бути приємно ходити та навчатися, тут можна висловлювати власну думку, навчатися критично мислити, застосовувати набуту інформацію та навички на практиці, адже тут панує співпраця та взаєморозуміння. В ідеальному баченні вона вчить системно та критично мислити, читати з розумінням, вміти висловлювати власну думку, ініціативності, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з суспільством.

Короткострокові завдання у межах виконання МОН «Плану пріоритетних дій Уряду на 2023 рік» майже виконано, серед них: організація безпечних умов здобуття освіти (облаштунок укриттів у закладах світи, підвищення доступності за рахунок підвезення учасників освітнього процесу, у тому числі учнів з ООП, забезпечення сучасним обладнанням, затвердження Державного стандарту профільної середньої освіти, забезпечення учнів та педагогів підручниками, які відповідають Державним стандартам базової середньої освіти, сертифікація вчителів української мови та математики базової середньої освіти, приведення переліку галузей знань, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, у відповідність із Міжнародною стандартною класифікацією освіти; розширення напрямів грантової підтримки, що надається Національним фондом досліджень України).

Виклики, з якими стикнулася сьогодні Україна вимагає також і нових внесків та підходів до освіти та науки, які б відповідали на запити сьогодення та задовольняли потреби суспільства. Звичайно, що у повоєнний період дуже важко і важливо продовжувати реформи та здійснювати зміни у сферах освіти та науки, які спрямовані на професійний, культурний та інтелектуальний розвиток особистості, налагодження і підтримки ефективної, інноваційної, конкурентоспроможної економіки та забезпечення високих стандартів якості життя.

Державну політику у сферах освіти та науки важливо зосередити на таких пріоритетних напрямках як: реалізація нових підходів до організації безпечних умов здобуття освіти через військову агресію РФ; впровадження нового змісту освіти відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти; створення умов для професійного розвитку та оновлення моделі сертифікації педагогів для забезпечення НУШ висококваліфікованими фахівцями, розроблення нової моделі оплати праці вчителів ЗЗСО; розвивати дошкілля (перехід від розвитку до догляду, основними завданнями якого є: забезпечення нової якості і підходу до підготовки працівників освіти; оновлення стандарту дошкільної освіти, для того щоб вони відповідали Європейським рамкам Ради ЄС з урахуванням ключових компетентностей освіти впродовж життя, моніторингу освітньої політики на державному й регіональному рівнях.

Щодо професійної освіти, то для її відповідності потребам ринку праці поставлені такі завдання як: розбудова освітньої, виробничої та соціальної інфраструктури, впровадження інновацій, формування оптимальної мережі закладів професійної освіти; запровадження підготовки нових професій, оновлення змісту професійної освіти; партнерство з бізнесом, популяризація професійної освіти; здійснення аналізу ринку праці для визначення затребуваних професій, що являється затребуваним для підготовки в закладах професійної освіти.

Якщо брати до уваги вищу освіту, тут основними завданнями являються: запровадження вільної освітньої траєкторії здобувачів та свідомого вибору спеціальності в процесі здобуття освіти; підвищення якості надання освітніх послуг (модернізація мережі ЗВО); навчання через практичний досвід, для здобуття освіти за освітньо-професійними програмами; забезпечення справедливого державного фінансування, у тому числі і через систему грантів, які розподіляються за здібностями та соціальними стипендіями для малозабезпечених; модернізація інфраструктури, розбудова інноваційних центрів університетським ядром.

Завдання позашкільної освіти: адаптація мережі закладів позашкільної освіти під потреби територіальних громад (забезпечення таких закладів сучасним інноваційним обладнанням, доступу до якісної офлайн-освіти дітям і дорослим на деокупованих територіях; створення ефективної та стійкої системи надолуження освітніх втрат, яка б забезпечувала освітні потреби дітей, що постраждали від війни, переселення або зазнали впливу пандемії; STEM-освіта, підприємницька освіта, національно-патріотичне виховання та освіта для сталого розвитку за найкращими стандартами світових лідерів неформальної освіти.

Завданням для створення зручних умов для українських науковців, їх інтеграції у світовій науці є: розвиток та відновлення дослідницької інфраструктури (сучасні лабораторії, центри досконалості, національні наукові центри), яка сприятиме просуванню Української науки в Європейський простір; максимальне спрямування досліджень і розробок на розв'язання конкретних наукоємних завдань оборони, безпеки, економіки та суспільства України; оновлення системи оплати праці вчених, що сприятиме залученню до галузі найкращих фахівців, зокрема молодих учених, та їх поверненню в Україну; формування екосистеми конкурсного державного фінансування наукових досліджень і розробок, яка забезпечує вплив на обороноздатність, відновлення та відбудову України; створення ефективної системи пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності з метою розвитку стратегічних галузей економіки з поступовим переходом на виконання досліджень і розробок у рамках стандартів ЄС.

У червні 2023 р. МОН залучило широке коло експертів для роботи над створенням Національної стратегії освіти і науки України. Громадськості вже представлено майбутнє освіти і науки України, яка стане основою для подальшого розроблення Стратегії. Хоч і на сьогодні багато людей зацікавлено в тому, щоб покращити якість освіти, багато батьків та вчителів не дуже довіряють новим реформам та нововведенням. Опираючись, звичайно, частково на приватну освіту та її методи навчання можна створити

та продумати проект на покращення якості освіти та дисципліни, що не маловажливо з сучасною молоддю.

Основними компонентами проекту можуть бути : мультимедійні лабораторії, тобто потрібно створити простір оснащений комп'ютерами, інтерактивними панелями, можливо, віртуальною та доповненою реальністю. Для цього потрібно закупити техніку, та програмне забезпечення, спеціалізовані вчителі. Навчальні програми зорієнтувати на навички 21 століття: тут і розробка курсів, які сприяють розвитку критичного мислення, креативності, комунальних навичок та співпраці, запровадження STEM освіти (конструювання моделей роботів, проведення наукових експериментів, використання програмування для створення ігор або додатків(що практикується у деяких приватних школах), розробка рішень для екологічних проблем). Учні які б мали кращі результати у навчанні можна було б залучити для підтримки в молодших класах, що може покращувати комунікаційні навички. Можна створювати різні гуртки, факультативи, додаткові заняття, які б відповідали інтересам учнів. Така школа може значно покращити якість навчання , зацікавити учнів та підготувати їх до викликів сучасного світу. Вона дозволяє учням активніше долучатися до процесу навчання, розвивати важливі навички і формувати позитивне ставлення до освіти.

Висновки до розділу

Освітній активізм Волинської області проявляється через різноманітні ініціативи, спрямовані на покращення якості освіти та підвищення обізнаності громадськості щодо освітніх питань. Активісти займаються реалізацією проєктів, сприяють залученню ресурсів та підтримують діалог між школами, батьками та місцевими органами влади. Це важливий чинник, що сприяє розвитку якісної та доступної освіти, активному залученню громади та вирішенню нагальних освітніх проблем. Успішні ініціативи можуть стати прикладом для інших регіонів і стимулювати позитивні зміни в освітньому середовищі.

Вчителі, діючи з власної ініціативи, відіграють важливу роль у покращенні якості навчання в освітніх закладах. Їх ініціативність є основним фактором у покращенні якості навчання. Їхня здатність адаптуватися до змін, впроваджувати інновації та активно співпрацювати з батьками та громадою значно підвищує ефективність навчального процесу. Такі зусилля не лише сприяють розвитку учнів, а й підвищують загальний рівень освіти в регіоні.

Приватні школи Волинської області виконують також значну роль в освітньому середовищі регіону, забезпечуючи різноманіття навчальних можливостей. Це важливий елемент освітньої системи, що забезпечує різноманітні навчальні можливості, інноваційні методики та індивідуалізований підхід до учнів. Вони не лише підвищують рівень конкуренції в освіті, а й сприяють загальному розвитку учнів, відповідаючи на сучасні вимоги суспільства і ринку праці.

Освіта області має значний потенціал для розвитку через впровадження інноваційних підходів, цифровізацію та інтеграцію з бізнесом. Важливими є також зусилля з підвищення якості підготовки педагогів та створення інклюзивного середовища для всіх учнів. Реалізація цих перспектив може суттєво покращити освітній процес, забезпечити відповідність освіти сучасним вимогам та підготувати учнів до успішного життя в динамічному суспільстві.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження системи освіти у Волинській області дозволяє зробити ряд висновків.

1. У сьогоденні освітня система є складним та багатофункціональним поняттям, яка представляє собою сукупність навчальних закладів різних ступенів, рівнів, типів та форм власності усіх освітніх підсистем, які мають змогу надавати населенню освітні послуги та маючи взаємозв'язки із установами які їх обслуговують, утворюють єдину систему освіти.

2. Освітній активізм – це рух або діяльність, спрямовані на реформування, покращення чи просування освіти, мета якого полягає у впровадженні інноваційних підходів у навчанні, забезпечені рівного доступу до освіти та вирішені соціальних або політичних проблем, які впливають на освітню систему.

3. Аналіз освітньої системи Волинської області виявляє декілька ключових потреб та проблем, які мають значення для регіону: недостатнє фінансування, кадрові труднощі, нерівний доступ до якісної освіти і слабка інфраструктура. Волинська область має специфічні соціально-економічні умови, які впливають на освіту, зокрема сільський характер багатьох громад, обмеженість ресурсів, а також постійні реформи в Україні. Для покращення ситуації потрібні комплексні заходи, які включають модернізацію шкільної інфраструктури, підвищення привабливості професії вчителя, впровадження нових технологій та методик навчання, а також забезпечення рівного доступу до освітніх ресурсів.

4. В освітню сферу області було впроваджено низку ініціатив, які були впровадженні для покращення якості навчання. Деякі з цих заходів були частиною національних реформ, але в регіоні також спостерігається активна діяльність місцевих громад, громадських організацій та приватних шкіл, що сприяло розвитку освіти. Ініціативи, впроваджені в освіту покращили якість навчання за рахунок модернізації навчальних програм, впровадження нових технологій та розширення доступу до освітніх ресурсів. Особливий вплив

мають реформа НУШ, інклюзивна освіта та розвиток цифрових навичок. Приватні школи демонструють гнучкі моделі навчання, які дозволяють швидше адаптуватися до викликів сучасності. Важливим аспектом залишається продовження інвестування в інфраструктуру та підтримка педагогів на шляху професійного зростання.

5. Новаторські підходи в освіті, такі як змішане навчання, використання інноваційних технологій і нові форми освітнього простору, покликані підвищити якість освіти, зробити навчальний процес цікавішим та ефективнішим, а також краще адаптувати учнів до сучасних вимог ринку праці. Ці підходи роблять навчання більш гнучким, інтерактивним і адаптованим до сучасних потреб учнів. Важливо, щоб школи й надалі інвестували в ці інновації, а також забезпечували підвищення кваліфікації вчителів, щоб максимально використовувати потенціал нових технологій та методик.

6. Взаємодія між приватними ініціативами та державними освітніми установами Волинської області стає дедалі важливішим елементом у розвитку сучасної освіти. Приватні освітні ініціативи у Волинській області мають значний потенціал для подальшого розвитку, особливо завдяки попиту на інноваційні освітні рішення, співпрацю з державними установами та міжнародні можливості. Проте, для реалізації цього потенціалу потрібно подолати фінансові, кадрові та регуляторні виклики. Успішне вирішення цих проблем вимагатиме інвестицій у підвищення доступності освіти, професійного розвитку педагогів, а також зміцнення співпраці між приватними та державними освітніми закладами.

7. Освіта сьогодні створює індивіда, який має ґрунтовні знання та володіє компетентностями, що потрібні для сучасного життя, є самодостатнім, творчим та креативним, вміє критично мислити та робити висновки. Українська освіта, хоч і поступово, але все ж таки перетворюється на інноваційне середовище в якому учні та студенти набувають ключових компетентностей, які є такі важливі сучасній людині для її життєдіяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Власенко О. М. Практичне застосування системного підходу в моделюванні науково-дослідної роботи студентів. *Професійна педагогічна освіта: системні дослідження* : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. С. 268–278.
2. Власова В. П. Реформа освітніх мереж в контексті децентралізації. Реформа освіти в Україні. *Інформаційно-аналітичне забезпечення*: збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції (15 жовтня 2020р., м. Київ). Київ: ДНУ «Інститут освітньої аналітики», 2020. С. 36–39.
3. Заячук О. Г. Територіальна організація освітньо-виховного комплексу Чернівецької області : автореф. дис. ... канд. геог. наук: 11.00.02. Чернівці, 2011. 20 с.
4. Колупаєва А. А. Основи інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. Київ : «А. С. К.», 2012. 308 с.
5. Левченко Н. М., Антонова Л. В., Антонов А. В. Децентралізація освіти як дієвий сервісний інструмент впливу на розвиток регіонів. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. № 2. С. 26–33.
6. Малиновський В. Я. Реформа децентралізації у Волинській області: монографія. Луцьк : Волинська обласна друкарня. 2021. 347 с.
7. Марченко О. В. Методологічні стратегії дослідження освітнього простору. Дніпропетровськ : Харківський національно педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди, 2012.
8. Ніколаєв Є., Рій Г., Шемелинець І. Вища освіта в Україні: зміни через війну: аналітичний звіт. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2023. 94 с.
9. Освіта в Україні: базові індикатори. *Інформаційно-статистичний бюлетень результатів діяльності галузі освіти у 2017/2018 н. р.* Київ : ДНУ «Інститут освітньої аналітики», 2018. 210 с.

10. Освіта України в умовах воєнного стану. *Інформаційно-аналітичний збірник*. Київ : МОН України, 2022. 358 с.
11. Потапова А. Г., Краснопольська Н. В., Барський Ю. М. Модернізація освітнього комплексу Волинської області: монографія. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2020. 118 с.
12. Сторонянська І. З. Децентралізація в Україні та її вплив на соціально-економічний розвиток територій: методичні підходи та результати оцінювання: наукова доповідь. Львів : ІРД НАНУ, 2018. 144 с.
13. Хомишин І. Напрями реформування шкільної освіти. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2018. Вип. 5. № 889 (17). С. 341–345.
14. Цимбалару А. Д. Нова Українська школа: освітній простір учня початкової школи». К. : ВД Освіта, 2020. 160 с.
15. Бюджет освіти – 2024: збільшення витрат за основними напрямками. *Osvita.ua*. URL: <https://osvita.ua/news/90417/> (дата звернення: 24.04.2024).
16. Венцель Н. В. Проблеми розвитку загальної середньої освіти в об'єднаних територіальних громадах. *Народна освіта*. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4182 (дата звернення: 24.04.2024).
17. Гайдук Ю. Скільки отримують вчителі? *Факти*. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/ekonomika/20231222-skilky-otrymuyut-vchyteli-zarplata-pedagogiv-u-2023-roczii/> (дата звернення 17.10.2024).
18. Дубечненська громада. *Освіта*. URL: <https://dubechnenska-gromada.gov.ua/osvita-17-34-03-20-02-2018/> (дата звернення: 24.04.2024).
19. Жила Г. В. Економічні та соціальні наслідки війни в Україні, вплив конфлікту на світову економіку. *Економіка та суспільство*. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2127> (дата звернення 17.10.2024).
20. За 25 років на Волині кількість закладів середньої освіти зменшилась на третину. *Волинські новини*. URL: <https://www.volynnews.com/>

com / news / all / za – 25-rokiv-na-volyni-kilkist-zakladiv-serednoyi-osvity-skorotylas-utrychi/ (дата звернення:24.04.2024).

21. Заклади загальної середньої освіти. *Головне управління статистики у Волинській області*. URL: <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 24.04.2024).

22. Загальна середня освіта. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/tag/zagalna-serednya-osvita?&type=all&tag=zagalna-serednya-osvita> (дата звернення: 24.04.2024).

23. Інклюзивна освіта Волинської області. Управління освіти і науки Волинської обласної державної адміністрації. URL: <https://osvita.voladm.gov.ua/merezha-zakladiv-osviti-blasti/inklyuzivna-osvita/> (дата звернення: 24.09.2024).

24. Кількість українців та їх міграція за кордон через війну. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3732355-kilkist-ukrainciv-ta-ih-migracia-za-kordon-cerez-vijnu.html> (дата звернення 24.04.2024).

25. Кобець А. С. Роль держави у функціонуванні ринку освітніх послуг. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 8. Дніпропетровський державний аграрний університет, 2011. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=308> (дата звернення 24.04.2024).

26. Косенко Д. Освітній простір як складова єдиної концепції розвитку школи URL: <https://d-grand.com/inforaciiny-portal/osvitnii-prostir-iak-skladova-edinoyi-kontseptsiiy-rozvitku-shkoli> (дата звернення 24.04.2024).

27. Костюк В. С., Гарбар О. В. Наукові підходи до дослідження освітнього простору при вивченні освітньої компоненти «картографія з основами топографії» у здобувачів вищої освіти. *Теорія і методика професійної освіти*. Випуск 39. 2021. С. 157–161. URL: <http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2021/39/33.pdf> (дата звернення 24.04.2024).

28. Коренко Є. Чому бізнесу вигідно вкладати кошти в освіту та хто повинен контролювати ці інвестиції URL:

<https://www.epravda.com.ua/columns/2024/04/18/712544/> (дата звернення 24.04.2024).

29. Ліцей імені Олени Пчілки: досягнення. URL: <https://liceyolenypchilki.kowelrada.gov.ua/pro-nas/> (дата звернення 24.09.2024).

30. Опорний заклад загальної середньої освіти «Камінь-Каширський ліцей». Єдина державна електронна база з питань освіти. URL: <https://registry.edbo.gov.ua/institution/138687/> (дата звернення 04.09.2024).

31. Освітняни Гошненської громади URL: <https://hoshcha.rayon.in.ua/news/729314-osvityani-goshchanskoj-gromadi-vzyali-uchast-u-konferentsii-z-osvitnogo-menedzhmentu-v-chernivtsyakh> (дата звернення: 24.10.2024).

32. Основні освітні статистичні дані (2022/2023 навчальний рік). *Освіта.UA*. URL: <https://osvita.ua/news/data/90287/> (дата звернення: 24.04.2024).

33. Положення про управління освіти і науки Волинської обласної державної адміністрації. *Управління освіти і науки Волинської ОДА*. URL: <https://voladm.gov.ua/admin-assets/files/file/osvita/> (дата звернення 24.04.2024).

34. Приватні школи в м. Луцьк. *EduSearch*. URL: <https://edusearch.com.ua/lts/catalog/category/privatni-shkoli> (дата звернення 24.04.2024).

35. Прожитковий мінімум 2023. *PON.org.ua*. URL: <https://pon.org.ua/novyny/10043-prozhytkovy-minimum-2023.html> (дата звернення 24.04.2024).

36. Рішення розширеного засідання колегії управління освіти і науки Волинської обласної державної адміністрації від 26 серпня 2022 року. План роботи управління освіти і науки Волинської облдержадміністрації на 2024 рік. *Волинська Обласна Державна Адміністрація*. URL: <https://voladm.gov.ua/article/informaciya-dlya-oprilyudnennya1/> (дата звернення: 24.04.2024).

37. Рейтинг шкіл Волинської області. *Освіта UA*. URL: <https://osvita.ua/school/rating/93089/> / (дата звернення: 24.09.2024).

38. Стратегія розвитку Волинської області на період до 2027 року. *Волинська обласна рада*. URL: <https://new.volynrada.gov.ua/volyn/strategiya-rozvitku/> (дата звернення: 24.04.2024).

39. Система освіти в Україні. URL: <https://studentam.net.ua/content/view/2313/85/> (дата звернення 24.04.2024).

40. Типи закладів освіти, що забезпечують здобуття загальної середньої освіти. *Закон України «Про освіту»*. Стаття 9. URL: https://protocol.ua/ua/pro_zagalnu_serednyu_osvitu_stattya_9/ (дата звернення: 21.09.2024 р.)

41. Чинники впливу на процеси формування та здійснення державної політики в галузі освіти України URL: <https://veche.kiev.ua/journal/2381/> (дата звернення 24.04.2024).

42. Чернуха О. Яким буде навчальний рік на Волині: інтерв'ю з начальницею обласного управління освіти й науки. *Суспільне Луцьк*. URL: <https://suspilne.media/lutsk/833163-akim-bude-navcalnij-rik-na-volini-intervu-z-nacalniceu-oblasnogo-upravlinna-osviti-j-nauki/> (дата звернення 11.09.2024).

43. Юрченко Н. Безкоштовне навчання ВПО. *РБК-Україна*. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/navchannya-pereselentsiv-k-vstupiti-bezkoshtovno-1725374520.html> (дата звернення 24.04.2024).

44. Яцковський С. Відділ освіти в територіальній громаді: структурний підрозділ або юридична особа? *Децентралізація*. URL: <https://decentralization.ua/news/13117> (дата звернення 24.04.2024).